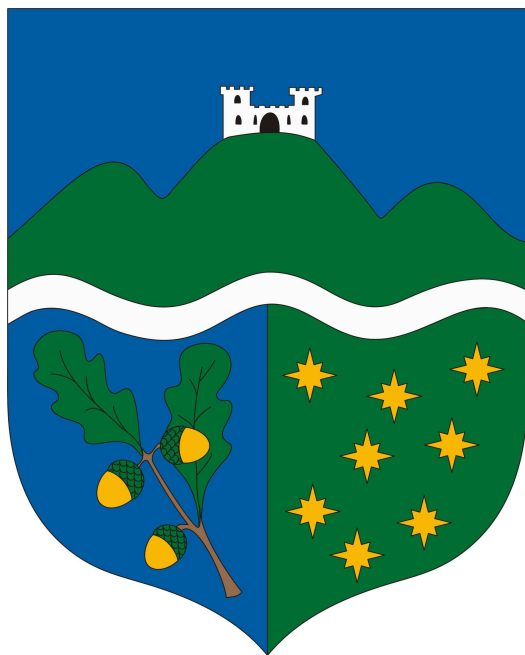

BAKONYCSERNYE

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ KÉSZÍTÉS ÉS
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK FELÜLVIZSGÁLATA

TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

MEGBÍZÓ:

Bakonycsernye Nagyközség Önkormányzata
8056 Bakonycsernye, Rákóczi u. 83.

FELELŐS TERVEZŐ:

Fehér Vártervező Kft.
8000 Székesfehérvár, Rába utca 22.

2022. május

ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT:

1.1. A település történeti bemutatása	2
<i>1.1.1 A történeti település -és tájszerkezet történeti alakulása, a történeti településmag.....</i>	<i>5</i>
1.1.4 Értelmező rendelkezések.....	8
1.3 A védett műemléki értékek települési értékleltára	9
<i>1.3.1 A világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek</i>	<i>10</i>
<i>1.3.2 Az országos építészeti örökség elemei Bakonycsernyét érintően</i>	<i>11</i>
1.4 A helyi építészeti örökség települési értékleltára	13
2. A rendezés során a tervezett változások hatáselemzése	14
<i>2.1 A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre</i>	<i>14</i>
<i>2.2 Területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggésrendszerében:.....</i>	<i>15</i>
<i>2.3 A műemléki értékek felmérése esetén a középtávon tervezett, a települési értékleltárban szerepeltetett létesítmények megjelenését érintő beavatkozások:</i>	<i>15</i>

1.1. A település történeti bemutatása

A Dunántúli-Középhegységnek szívében húzódó Bakony Móri árok melletti, erdő által fedett északkeleti nyúlványát kettéosztja a Gaja-patak. A település Déli partján meredek, erdőborította oldalakkal a tési fennsík emelkedik a magasba, míg az északi oldalon apró erek által felszabdalt löszdombság van.

Bakonycsernye a Gaja-patak völgyében található, mintegy 5 km hosszú, 3300 főt számláló település, területe 3813,27 ha.

Etimologizáló történészek, nyelvészek a község nevét "Cerny"-fekete jelentésű szláv szóból származtatják.

Az területen fellelt és feltárt tárgyak, eszközök arra utalnak, hogy a tájat már az újkőkori, késő neolitikus, illetve a késő vaskori kelta, majd római időszakban is lakták már az emberek.

A középkorból már húsznál több település nevét ismerjük- Gyón, Bihar, Pacmán, Sikátor, Tényő, Erdőinota, Dolosd -, a későbbi Csernye közigazgatási területén helyezkedtek el, és valamennyien Bátorkő várához tartoztak.

A középkori Csernye említése 1341-ben történik először, ahol az Újlakiak jobbágyain kívül néhány kismemesi család is élt már, míg a korábban felsorolt települések közül Dolosdot egy 1082. évi okmány említi először.

A török idők alatt, azon belül is, amikor 1593-ban, a "15 éves" vagy "hosszú háború" elején ismét elesik Palota és Veszprém, Csesznek, (sőt Győr is) Csernye és települései elnéptelenedtek, a fejlődés megtorpan, a környezet ösvadon képét nyeri vissza. Ebben az időszakban Veszprém megyének - így a Bakonynak is - úgyszólván egész területe a romlás nyomait viseli magán és csak a XVII. században kezd az élet visszatérni a kihalt tájba.

A legnagyobb mértékű telepítési tevékenység a gróf Zichy család 1650. április 20-án adományba kapott palotai uradalmában folyt. Ők telepítettek a palotai vár szomszédságában levő Ösküre lutheránus tót jobbágyakat. Csernye újraépítése szintén a Zichy családhoz köthető, a Nyitra és Trencsén vármegyei felvidéki szlovákokkal 1724-1726 között több lépcsőben történt, hozva az erdőkielés szakmai fogásait, a föld és

szőlőművelés alapjait, valamint a szlovák anyanyelvet is a berencsi és csejtei uradalmakból. Bátorkő urai, a Zichy grófok biztosítják a lutheránus vallás gyakorlását, templomot és iskolát építhettek, megindul a fejlődés, és 1730-ban a lakosság száma már eléri a 300 főt. Az első kőtemplomot 1785-86-ban építették.

Az 1810-i móri földrengés Csernyén is nagy riadalmat okozott, több ház és a templom is megsérült. Csernye a XIX. század elején Veszprém vármegye legnépesebb faluja volt, ekkor a lakosság 80%-a lutheránus, 20%-a katolikus volt, a szlovákok és magyarok békében éltek egymás között. Az 1848-as forradalom és szabadságharc móri ütközetét a környező dombokról figyelték és izgulták végig a csernyeiek. 1853-ban férfi örökös nélkül meghalt Zichy István gróf. Elhunytával megszűnt az az erő, amely ezt a vidéket 200 éven át megtartotta a família birtokában.

Dolosd pusztája még az 50-es évek elején egy nemesi család, a Békeffyék tulajdonába került.

Gyónt és Mécsért a Bécs melletti Klosterneuburgban székelő kanonokrend vásárolta meg

Inota és Sikátor egy ideig még az özvegy birtokában volt, később Zichy Terézia kezével gróf Waldstein János birtokába jutott.

1855-ben újra jelentkezett a kolera. anyakönyvek tanúsága szerint 1855-57-ig 369 halálozás történt.

1862-ben a falu egy része tűzvészben leégett, a tűzben a templom harangjai is elolvadtak, és igen nagy károk keletkeztek. Az újjáépítés során kerültek a templomba a még ma is használatos padok, így a templom befogadóképessége is 800 főre emelkedett. A Silbermann felépítésű orgona 1867-ben készült egy felvidéki brezovai orgonakészítő műhelyében, csak néhány ilyen orgona található az országban.

Ez időben a csernyei gazdasági adottságok már elég mostohák voltak, így fejlődésnek indult a háziipar, kézművesség, a fonás, szövés, a kosárkötés. Az itt készült kosarakkal fél a Dunántúlt ellátták.

A tőkés fejlődés során a Zichy gróf család végleg kiszorult Csernyéről és a környező pusztákról. A jó pénzszerzés reményében megindult a kivándorlás a tengerentúlra, így az 1900-as évek elején az Amerikai Egyesült Államok felé megindult egy kivándorlási hullám. Ez olyan mértékű volt, hogy a mai Csernyei családok nagy részének van amerikai rokona. Az Amerikában zöldágra jutottak egy része hazajött, és a ma is "dollár utcának" nevezett Táncsics Mihály utcában építkeztek.

Az I. világháború mozgósítási parancsa a falu férfitöbbségét nagyszámban érintette, a nagy többség az olasz frontokon harcolt, és ott is veszett el.

1920-ban megkezdődik a szénbányászás a környéken - Szarvasbükk, Kisgyón - majd Bodajkig keskenynyomtávú vasutat építenek a szén szállítására. Bakonycsérnye bányászközséggé fejlődik. A falu az elsők között kap villanyvilágítást, gyógyszertárat, orvost, a Gaja-patak völgyében több vízimalom is épül.

A Kisgyóni bányatelep

Kisgyónban létesített bányatelep igazgatását, Tusnady Ferenc bányamérnökre bízta, aki Kisgyónban aknát nyitott, épületeket emeltetett, megépíttette a bánya energiaellátását szolgáló gépházat. A szén elszállítására, részben a megszűnt szápári bánya ló-vasútjának nyomvonalán 1923-ban keskenyvágányú vasutat épített.

A két világháború között a foglalkoztatottak száma egyre nőtt, az 1924-es 65 főről 1944-re 620 főre emelkedett. A község foglalkozási struktúrájában 1941-ben a keresők 40 %-a, az össznépeség 50 %-a dolgozott a bányászatban és az iparban.

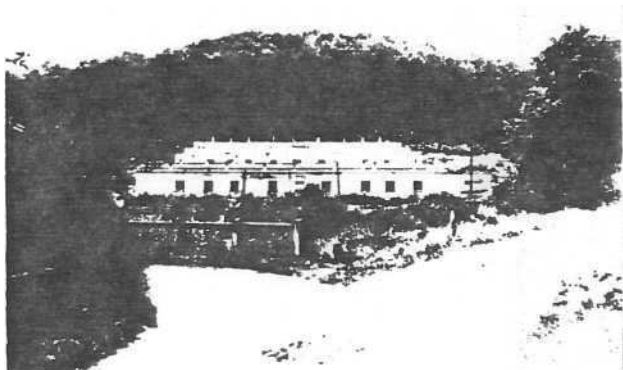
A háborúba való belépést alig vette észre a község lakossága, mivel a bányászok felmentést kaptak a katonai szolgálat alól.

A II. világháború helyi harcai 1945. március 20-21-én zajlottak a német és szovjet alakulatok között, a település március 21-én felszabadult. Bakonycsérnye község lakói közül 10-en estek a felszabadító harcok áldozatául. Az 1947-48. évi magyar-szlovák lakosságcsere a települést is érintette. Közel 500 fő települt át, és 40 fő érkezett. Az 1950-es években megépül és termelni kezd a Balinkai Szénbánya Vállalat, amely igen sok csernyei családfenntartónak ad további munkalehetőséget.

A bányászok élete sem lett könnyebb a felszabadulással. 1945 augusztusától a kormány felhívására minden vasárnap termeltek. 1945 végére már minden, szabad ruhájukat élelemért cseréltek el. A lakótelepen éhség volt. A bányászok lerongyolódtak, a családtagok a környező községek kulákjainál és birtokosainál vállaltak napszámmunkát élelemért. A pénz elértéktelenedése nagyon nehezítette a bányászok életét. A ma kapott fizetésük holnap már csak annyit ért, hogy egy dinnyét kaptak érte. 1945 végére a lerongyolódás és az éhség akkora, hogy a bányászok 1946 januárjában már csak vasárnap délelőtt akartak termelni. Amikor mindez a szovjet csapatok parancsnokságának tudomására jutott, gondoskodtak a bányászok élelmiszerellátásáról. Gabonát, zsírt, tejet és húst hoztak a bányatelepre.

A bánya államosítása hatással volt a bányát körülvevő falvak életére is. Mint már említettem, az állam a bányákkal szemben maximális termelési igénnyel lépett fel. A kisgyóni bánya 1946 óta teljes termeléssel dolgozott. Munkáslétszáma 1947-48 között már meghatározta a 800 főt.

1953 után a honvédség elégítette ki a bánya munkaerő- igényét. A rabokat, később a katonákat a „Kocsedónak” nevezett házakban helyezték el.

A „Kocsedó”

1970. július 10-én nagy árvíz pusztít a településen, a Gaján lévő valamennyi híd megrongálódott, néhányat újjá kellett építeni.

A községnek jól felszerelt 300 tanuló befogadó iskolája van, 2 óvodája 150 gyermek elhelyezésére képes. A művelődési ház és könyvtár, a zeneiskola jól szolgálják a község igényeit. A község vallásos élete igen színes képet mutat. A történelmi felekezetek mellett megtalálhatók még, kisebb vallási közösségek is.

1999-ben a község fennállásának 275. évfordulója alkalmából az evangélikus egyház és a Szlovák Kisebbségi önkormányzat márvány emléktáblát állít az elmúlt időszak evangélikus lelkészeinek, amely a templomban megtekinthető.

Az ősi kulturális emlékek, értékek megőrzésére jelenleg kialakításra vár a Szlovák Közösségi Ház. Bakonycsernyétől 4 km-re található XV. századi Csikling vár rommaradványai. A község jelentős műemlékei a XVIII. Században épült barokk stílusú evangélikus és katolikus templom.

Megtalálható még néhány XIX. század elején épült tornácos parasztház. Említésre érdemes az 1848-as emlékmű, valamint a háborús áldozatok emlékműve a Pacmán hegyen és a II. világháborús áldozatok bronz emléktáblája a brezovai temető halottasházán. A község infrastrukturális ellátottsága jó, a víz-, villany-, telefon-, gáz-, és szennyvíz-hálózat teljesen kiépített. Jó néhány jól működő kis-, és középvallalkozás van a településen. A község

önkormányzatai 1997-ben avatták a település címerét és zászlaját.

A községben a falusi turizmus lehetőségeinek kihasználása, megszervezése most van folyamatban, a szálláslehetőségek és az ellátás magánházaknál már biztosított.

A kirándulni, pihenni vágyókat várják a kisgyóni turistaházak is, a gyönyörű, jó levegőjű bakonyi erdő, ahol számos jelzett turistaút szolgálja az aktív pihenést. Sportvadászat a környékbeli vadásztársaságoknál megoldható, horgászni a község tulajdonában levő 12 ha-s halastavakon lehet.

Forrás:

Bakonycsernye Nagyközség honlapja -
<https://www.bakonycsernye.hu/index.php/bakonycsernye-tortenete>

Társadalmi, gazdasági változások
Bakonycsernyén a lakásépítés és telekhasználat
tükrében – *Bodó Beáta YMMF*

1.1.1 A történeti település -és tájszerkezet történeti alakulása, a történeti településmag

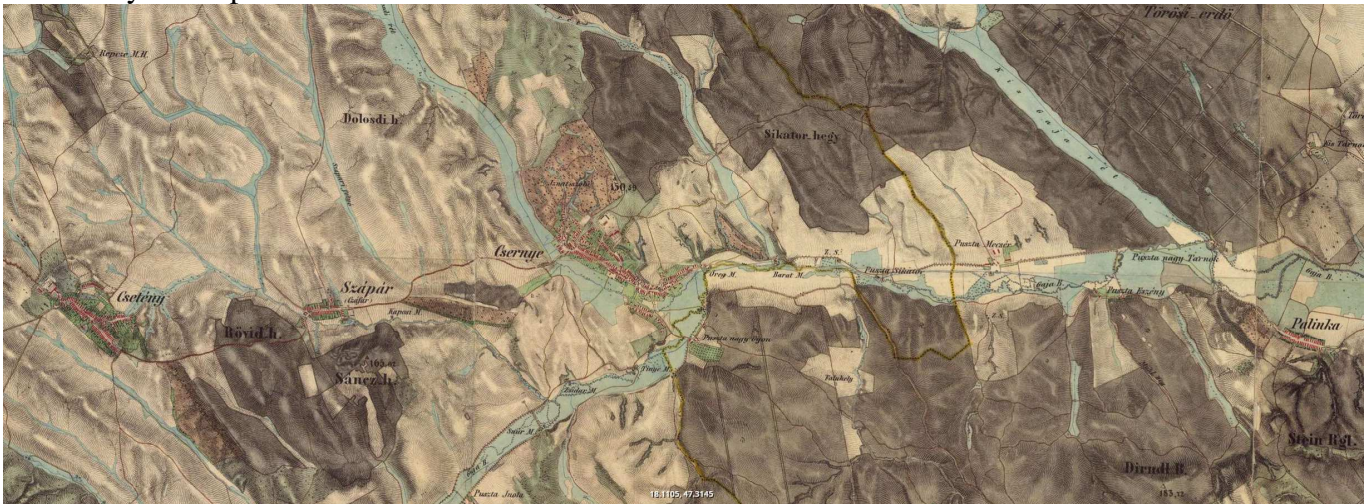
Bakonycsérnye területének múltját a Súri-patak, és Gaja-patak találkozásánál kell keresnünk. Ha ránézünk a Csernyét ábrázoló térképre, egy hosszan elnyúló utcás településnek gondolnánk. Ha azonban megvizsgáljuk a település történeti magját, egy zezgugos, teljesen szabálytalan telekosztást és utcahálózatot találunk. Ebből a magból fejlődött ki a mai elnyúló településszerkezet. A fő utca mellett a Gaja jobb partján kialakult egy új utca, mely eléggé elkülönül a településtől. Elkülönülését jól mutatja, hogy saját intézményközpontja alakult ki a községi intézmények alközpontjaként.

(Első katonai felmérés)

Az első katonai felmérésen jól kivehetőek a beépült településrészek. (forrás: <http://mapire.eu/>) A történeti településrészt a Rákóczi út – Kossuth utca – Dózsa György út határolja le, ez az utcaserkezeten is látható, az elágazásos kialakítás miatt.

Ezen a területen jellemzően nagy telkek alakultak ki, a településszerkezet a hagyományos falusi telekstruktúrát mutatja. A település később beépült részén is jellemző a falusias fésűs beépítés, a hosszú és keskeny falusi porták.

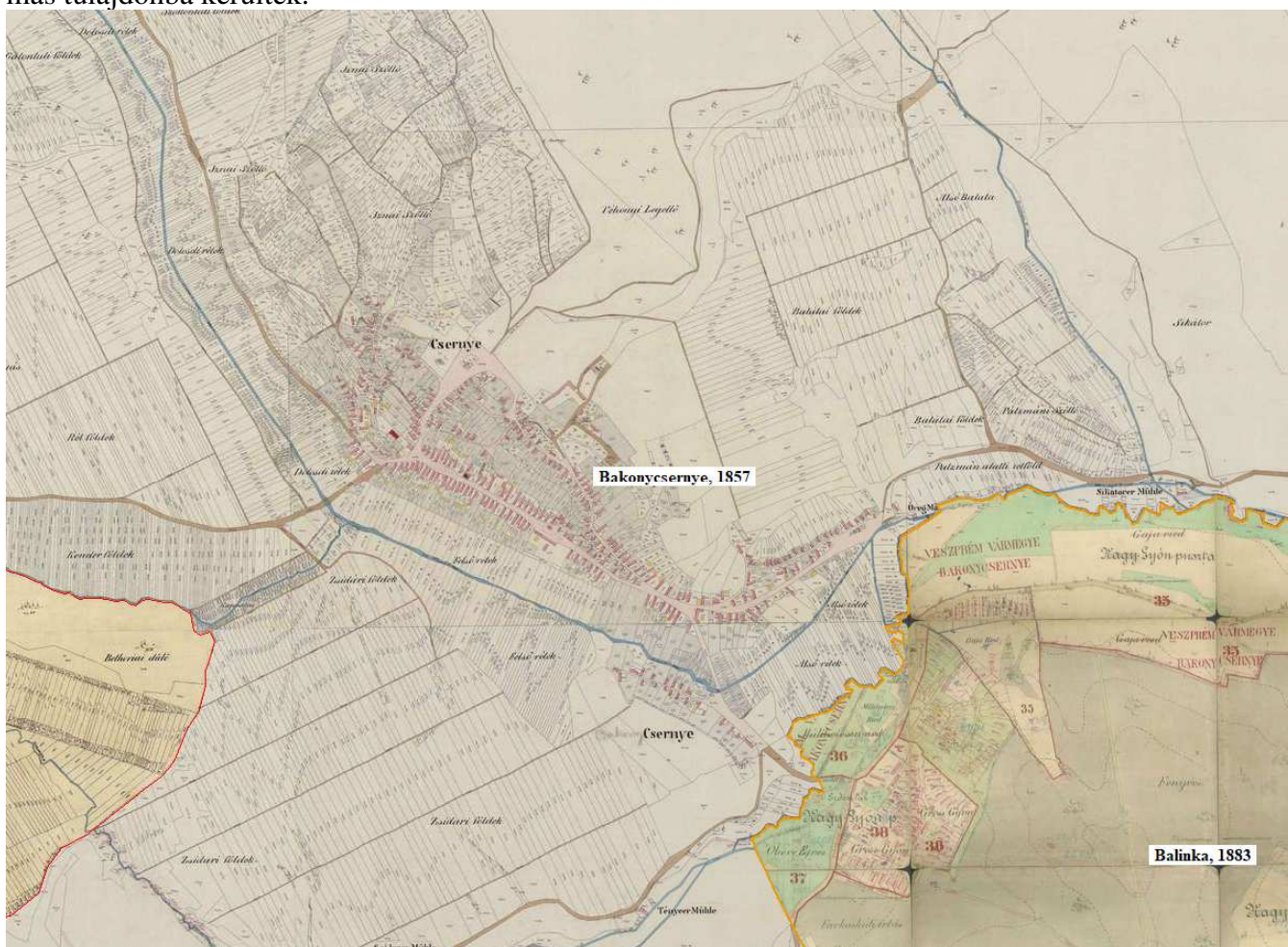
(második katonai felmérés)

A Második katonai felmérésen látható, hogy a település főleg keleti irányban, a Rákóczi és Kuruc utca mentén nőtt, a telekszerkezet nem változott. Déli irányú (Bercsényi utca) bővítés is látható. A templomtól északra található szőlőhegyi terület is bővült ebben az időszakban.

(harmadik katonai felmérés)

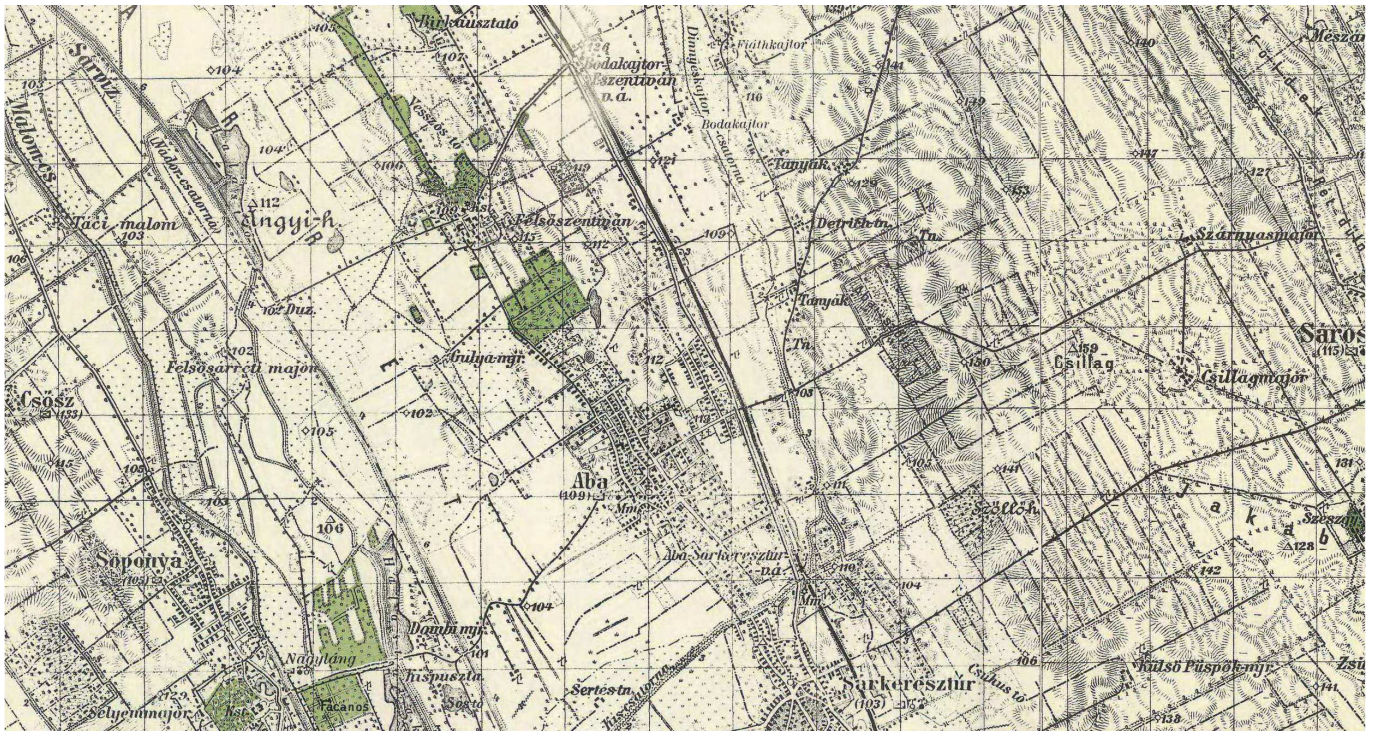
A harmadik katonai felmérés térképén nincs jelentős változás a másodikhoz képest, a település minimális bővítést mutat a Rákóczi út mentén. A XIX. század közepén a szabadságharc és a településen kitört tűzvész következtében a fejlődés stagnált, így új beépítések, parcellázások nem történtek a belterületet érintően. Továbbá a Zichy család uralma is véget ért a területen, így a Zichy család birtokai más tulajdonba kerültek.

(1881. évi kataszteri felmérési térkép)

A kataszteri térképen jól látható, hogy az utcák helyzete, a telkek osztása a napjaink állapotát tükrözik a történeti településrészen. Látható, hogy Gyón területe még Balinkához tartozik. A telektömbök és az utcák nyomvonalvezetése a két világháború közötti mérnöki telekkiméréssel kialakított településrészt

beépülésével változott jelentősen, amikor a Kisgyőni bányászat elindult. (Rózsa utca megnyitása)
A II. világháborút követő újjáépítés és a település lakosságszámának növekedése a beépítetlen lakótelek méretű földterületek beépítését eredményezte.

Katonai felmérés 1941-ből

A belterület szerkezetét alapvetően meghatározta a Sári-patak mentén haladó 8216. jelű összekötő út nyomvonala, illetve a terület domborzati viszonyok nyújtotta lehetőségek.

A településen a gazdaságilag meghatározó eleinte mezőgazdasági, majd a bányászati használat miatt 250 év alatt két központ alakult ki. A templom és környezete volt az első településközpont, mely a Rákóczi – Dózsa – Deák Ferenc - Kossuth utca által lehatárolt tömb szívében foglal helyet. Itt található a templomon kívül az általános iskola, kocsmá. A második településközpont a XX. századi ipar jelleg hozta magával, mely a Kuruc utca mentén a Rákóczi utcában található. Itt található a posta, a polgármesteri hivatal, művelődési ház. Általánosságban elmondható, hogy a településközpontban az építmények (lakóházak, szolgáltató létesítmények) arculata többnyire egységes, falusias jellegű, az egyes településrészekben már eltérőek stílusjegyek. Néhány helyen hiányos még a járdák, gyalogutak kiépítettsége, így nem megoldott az elválasztott forgalmi rend sem.

Építészeti szempontból kiemelt jelentőségűek a település műemlékei és azok környezete. Meghatározó településképi elem a műemléki védelem alatt építészeti értékek.

1.1.4 Értelmező rendelkezések

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (KÖvt) pontosan meghatározza a kulturális örökségvédelmének módját és fogalmait. A törvény 7. § alapján az alábbi fogalmak a legfontosabbak:

Kulturális örökség elemei: a régészeti örökség, a hadtörténelmi örökség régészeti módszerekkel kutatható elemei, a műemléki értékek, a nemzeti emlékhely, a kiemelt nemzeti emlékhely és annak 61/I. § (3a) bekezdése szerinti településkép-védelmi környezete, valamint a kulturális javak.

Műemlék: olyan közhiteles nyilvántartásban nyilvántartott műemléki érték, amelyet miniszteri döntéssel, határozattal vagy e törvény alapján miniszteri rendelettel védetté nyilvánítottak.

Műemléki érték: minden olyan építmény, történelmi kert, történelmi temetkezési hely, vagy műemléki terület, valamint ezek maradványa, továbbá azok rendeltetészerűen összetartozó együttese, rendszere, amely hazánk múltja és a magyar nemzet vagy más közösség hovatartozás-tudata szempontjából országos jelentőségű történelmi, művészeti, tudományos és műszaki emlék alkotórészeivel, tartozékaival és beépített berendezési tárgyakkal együtt, vagy egyes nevesített értéke vonatkozásában.

Nemzeti emlékhely: a nemzet történelmében meghatározó jelentőséggel bíró helyszín, amely a magyar nemzet, illetve a magyar és az ország területén élő nemzetiségek összetartozását erősítő és identitásképző jellegénél fogva a nemzet önképében kiemelkedő fontossággal bír, továbbá amely országos jelentőségű állami megemlékezés színhelye lehet, és amelyet az Országgyűlés törvénnyel nemzeti emlékhellyé nyilvánít.

Nevesített műemléki érték: értékmeghatározó szakértői vizsgálat alapján megállapított és közhiteles nyilvántartásban szereplő érték, amely a védetté nyilvánítást megalapozza; a nevesítés a műemléki érték egészére vagy annak egyes elemeire - ideértve alkotórészeire, tartozékára, beépített berendezési tárgyaira - terjed ki.

Történelmi emlékhely: a nemzet vagy valamely velünk élő nemzetiség történelmében meghatározó jelentőséggel bíró helyszín, amelyet a Kormány rendelettel történelmi emlékhellyé nyilvánít.

Védett örökségi elem: az e törvény erejénél fogva általános védelem alatt álló, illetve miniszteri rendelettel vagy hatósági eljárás során védetté nyilvánított kulturális örökségi elem.

A műemléki védettség

a) a kiemelten védett műemlék esetében e törvény erejénél fogva a műemléki érték egészére, a védettséget megalapozó hiteles alkotórészeire, tartozékára, beépített berendezési tárgyaira, továbbá a műemlék fekvése szerinti ingatlanra,

b) a védett műemlék esetében az értékmeghatározó szakértői vizsgálat alapján a hatóság által megállapított nevesített műemléki értékre, valamint az ennek fekvése szerinti ingatlanra vagy ingatlanrészre,

c) a műemléki terület esetében e törvény erejénél fogva a védettséget megalapozó műemléki érték egészére terjed ki.

(2) Kiemelten védett műemlék esetében a védett műemlék értékeinek részletes leírását a műemléki értéktár és a közhiteles nyilvántartás tartalmazza.

(3) A védett műemlék és műemléki terület esetében a nevesített műemléki értéket a műemléki értékleltárba fel kell venni és azt a közhiteles nyilvántartásnak is tartalmaznia kell. Nevesített műemléki érték lehet a műemlék fekvése szerinti ingatlan vagy ingatlanrész is.

(4) A műemlék jogszabályban meghatározott környezete műemléki környezetnek minősül. A műemléki környezet a műemlék védőövezete. A műemlék védettségének megszüntetése esetén a jogszabályban meghatározott műemléki környezet megszűnik.

A műemlékek kategóriába sorolása

A műemléki értéket a műemlékké nyilvánítás során kiemelten védett műemlék vagy védett műemlék kategóriába kell sorolni. A kategóriából eredő joghatásokat a 32/B. § és az e törvény felhatalmazása alapján kiadott kormányrendelet határozza meg.

(2) Műemlék kategóriába sorolása jogszabályban meghatározottak szerint módosítható.

1.3 A védett műemléki értékek települési értékleltára

Bakonycsernye településen az Építészeti és Építésügyi Helyettes Államtitkárság által vezetett közhiteles nyilvántartás szerint 1db műemlék van nyilvántartva Bakonycsernyén.

Ssz	Törzsszám	Azonosító	Cím	Név	Védelem	Helyrajzi szám
M-1	6610	3565	Dózsa György utca 1.	Evangélikus templom	Műemlék	288
MK-1	6610	22038		Evangélikus templom ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	1224/1, 1509/1, 1510, 277/2, 279, 281/2, 282/4, 282/6, 285, 286, 287, 290

1.3.1 A világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek

A világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény alkalmazásában az alábbi fogalmak lényegesek:

1. kiemelkedő egyetemes érték: a világörökségi helyszín által megtestesített - az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, a továbbiakban: UNESCO) Világörökség Bizottsága által ekként elfogadott - érték, amely kivételessége és páratlansága miatt nemzetközi szempontból is kiemelkedő és egyedi kulturális örökségi, illetve természeti jelentőséggel bír, ennél fogva folyamatos megőrzése és védelme az egész emberiség, a jelen és jövő generációi számára kiemelkedő fontosságú;

2. világörökségi helyszín: az UNESCO Világörökség Bizottsága határozata alapján a Világörökség Jegyzékbe felvett, világörökségi címmel rendelkező - e törvény 1. mellékletében meghatározott - helyszín, amelyet a kulturális örökség, illetve a természet védelméről szóló jogszabályok alapján nyilvánítottak védetté, és ekként kulturális örökségi védelmet élvező terület, illetve védett természeti terület;

3. világörökségi helyszín védőövezete: a világörökségi helyszín környezete, amely az UNESCO Világörökség Bizottságának határozata alapján a világörökségi helyszín kiemelkedő egyetemes értékeinek sértetlenségét, illetve hitelességének védelmét biztosítja, és amelyet a kulturális örökség, illetve a természet védelméről szóló jogszabályok alapján nyilvánítottak védetté vagy jelölték ki, és ekként kulturális örökségi védelmet élvező terület, védett természeti terület, illetve a védett természeti terület védőövezete;

4. Világörökség Jegyzék: az UNESCO Világörökség Bizottsága által az Egyezmény 11. cikk (2) bekezdése alapján létrehozott és vezetett lista;

5. világörökségi terület: a világörökségi helyszín és annak védőövezete;

6. világörökségi várományos helyszín (a továbbiakban: várományos helyszín): a kiemelkedő kulturális örökségi, illetve természeti értékei (a továbbiakban: kiemelkedő érték) révén, az Egyezmény 1. és 2. cikkében meghatározott kritériumok szerint az UNESCO Világörökség Központ (a továbbiakban: Központ) bejelentett, a Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékében szereplő helyszín, amelyet a kulturális örökség, illetve a természet védelméről szóló jogszabályok alapján nyilvánítottak védetté, és ekként kulturális örökségi védelmet élvező terület, illetve védett természeti terület;

7. Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzéke: a kiemelkedő kulturális örökségi vagy természeti értékei alapján a Világörökség Jegyzékbe való felterjesztésre kiválasztott helyszíneknek, azok indokolt esetben javasolt védőövezeteinek és azok lehatárolásainak a kulturális örökség védelméért felelős miniszter rendeletében kihirdetett jegyzéke;

8. várományos helyszín javasolt védőövezete: a várományos helyszín indokolt esetben kijelölt olyan környezete,

a) amely kiemelkedő egyetemes értékének sértetlenségét, illetve hitelességének védelmét biztosítja,

b) amelyet a kulturális örökség, illetve a természet védelméről szóló jogszabályok alapján nyilvánítottak védetté, illetve jelöltek ki, és ekként kulturális örökségi védelmet élvező terület, országos jelentőségű védett természeti terület vagy annak védőövezete;

9. várományos terület: a várományos helyszín és annak javasolt védőövezete.

Bakonycsernyét érintően a 2011. évi LXXVII. törvény 1. melléklete alapján nincs világörökségi terület nyilvánítva.

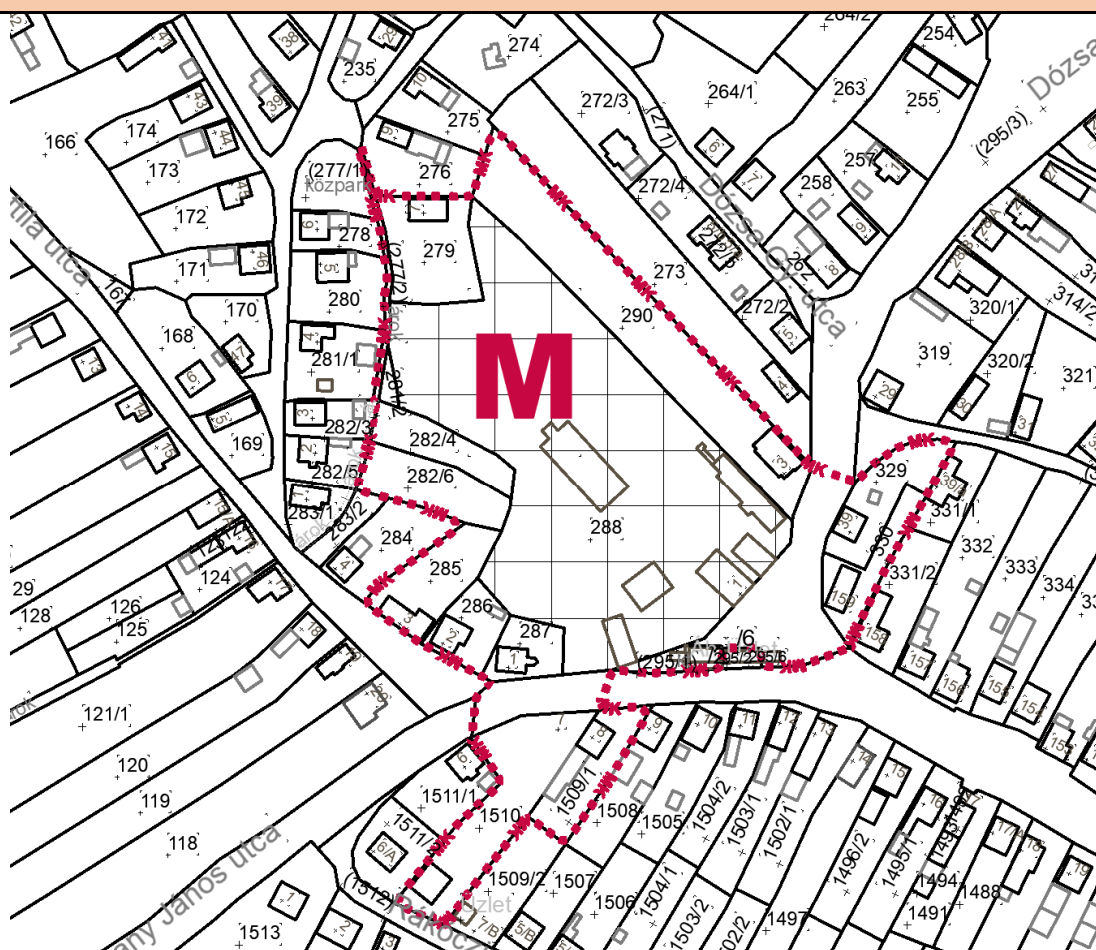
A Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékéről szóló 27/2015. (VI. 2.) MvM rendelet mellékletében nincs Bakonycsernye községet érintő világörökségi várományos terület.

1.3.2 Az országos építészeti örökség elemei Bakonycsernyét érintően

Sorszám: <h1>M-1</h1>	<h2>EVANGÉLIKUS TEMPLOM</h2>	
Védettség:	Műemlék	
Azonosító:	3565	
Törzsszám:	6610	
Cím:	8056 Bakonycsernye, Dózsa György utca 1.	
Helyrajzi szám:	288	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
<p>A település központjában, a lelkészlak kertjében, kis dombon, szabadon álló, északnyugat- délkeleti tájolású, egyhajós, egyenes záradéku, homlokzati tornyos templom, a záradék felé kontyolt nyeregzetűvel, a záradéka mögött téglalap alaprajzú sekrestyével.</p> <p>A főhomlokzat kétrészes főpárkányát pilaszterpárok tartják, vízszintes záradéku, kökeretes bejárati ajtajának zárókövében 1816-os évszám. Kétoldalt, a pilaszterek közötti mezőben üres szoborfülkék, az oromfalba kétszintes, órapárkányos toronytest ékelődik. Oldalhomlokzatait az ablakok két szinten törik át. Csehsüveg boltozatos toronyalj, síkmennyezetes hajó, a bejárati oldalon fa oszlopokon álló, feliratos, betéttáblás karzat.</p> <p>A hajó falai pilaszterekkel és párkányokkal tagoltak, mennyezete stukkódíszes. Berendezés: oltár, 1866 után, oltárkép (Rétay és Benedek). Orgona: 1867 (Šaško Márton). Korábbi temploma helyén épült 1783–1786-ban, 1816-ban torony és sekrestye épült hozzá, és főhomlokzatát is megújították. 1862-ben tűzvész pusztította, 1862–1866 között újjáépítették.</p>		
Források: <ul style="list-style-type: none"> - Műemlékem.hu – - https://muemlekem.hu/muemlek/show/3565 - Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala - Magyarország műemlékjegyzéke, Fejér Megye – <i>Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, Budapest 2008</i> 		
Fehér VÁRtervező Kft.		2022

Sorszám:	EVANGÉLIKUS TEMPLOM MŰEMLEKI KÖRNYEZETE	
Mk-1		A 3565 azonosító számon nyilvántartott műemléki érték műemléki környezete.
Védettség:	Műemléki környezet	
Azonosító:	22038	
Törzsszám:	6610	
Cím:	8056 Bakonycsérnye, Rákóczi utca, Dózsa György utca	
Helyrajzi szám:	1224/1, 1509/1, 1510, 277/2, 279, 281/2, 282/4, 282/6, 285, 286, 287, 290	

HELYSZÍNRAJZ

Források:

- Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala

1.4 A helyi építészeti örökség települési értékleltára

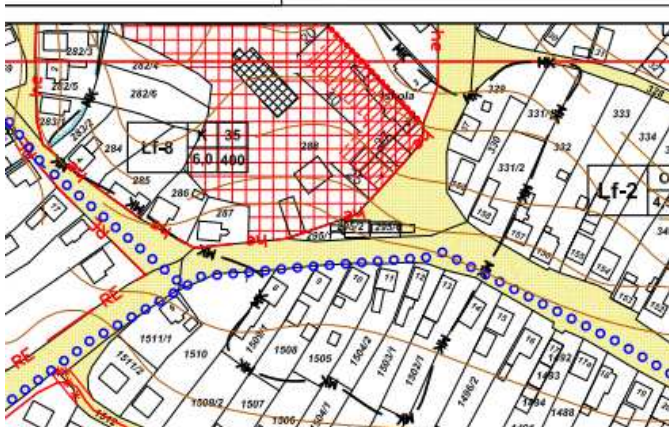
A helyi építészeti örökség nyilvántartását, illetve a helyi védelem alá helyezés tartalmi követelményeiről is szóló rendelkezését Bakonycsérnye Község Önkormányzat Képviselő-testülete a településkép védelméről szóló 22/2017. (XII.14.) önkormányzati rendelettel fogadta el.

Bakonycsérnyén helyi védett építészeti érték, illetve helyi védelemre javasolt érték Bakonycsérnyén nincs nyilvántartva.

2. A rendezés során a tervezett változások hatáselemzése

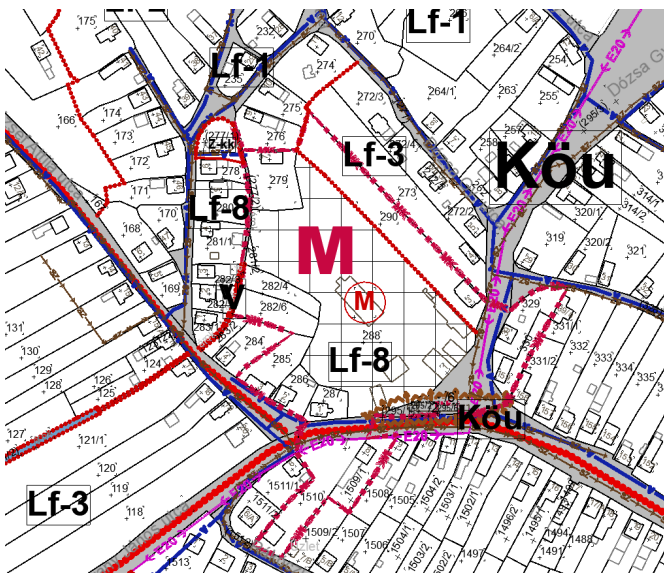
2.1 A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre

Evangélikus templom

Fent: Meglévő belterületi szabályozási terv kivágat

Lent: Új szabályozási terv kivágat

A szabadon álló evangélikus templom telkén számos egyéb épület található. Az épület és környezetét az Örökségvédelmi tanulmány készítésekor hatályos településrendezési eszközök falusias lakó területfelhasználásba sorolják. A legnagyobb építménymagassága maximum 6,0, míg a beépítési százalék 35%.

A templom építési övezete a felülvizsgálat során nem változik, azonban a paraméterek változnak. A beépítési százalék 35% helyett csak 30%, a beépítés módja kialakult helyett oldalhatáron álló, illetve a korábbi 6,0m-es építménymagasság 7,5m-es épületmagasságra változik. A legkisebb kialakítható telekterület és a legkisebb zöldfelület paraméterei a felülvizsgálat során nem változnak, így az az épület jelenlegi és későbbi felhasználására nincs hatással. Az ingatlanon található épületek bővítése, átalakítása, felújítása csak örökségvédelmi hatósági engedélyezési eljárással valósítható meg.

A 22038 azonosító számon nyilvántartott műemléki környezet lehatárolásakor a hivatalos örökségvédelmi nyilvántartás által szolgáltatott adatok alapján jártunk el, mely a hatályos tervhez képest a térképi kivágaton látható változással kisebb lett.

A műemléki környezettel érintett telkek esetében a műemlékekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

2.2 Területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggésrendszerében:

A település egyetlen műemléke az evangélikus templom, mely a belterület nyugati oldalán, a legrégebbi településrészen helyezkedik el. Körülötte lakóházak épültek, de korábban az iskola is a templom mellett volt. Az épület közvetlen környezetében a nem evangélikus egyházközséghez tartozó ingatlanokon lakóépületek találhatók, így azok használata nem terheli az örökséggel érintett ingatlant. Az evangélikus templom telke parkosított, azonban megközelíthetősége gépjárművel csak a lelkészi hivatal felől, gyalogosan pedig a lelkészi hivatal és az evangélikus iskola felől történik. Helyi védelemre javasolt építmények a településen nem kerültek kijelölésre.

2.3 A műemléki értékek felmérése esetén a középtávon tervezett, a települési értékleltárban szerepeltetett létesítmények megjelenését érintő beavatkozások:

A lokálpatrióta szemléltű gondolkodás mellett egyaránt lényeges a környezet jelenlegi hasznosításának, a hely szellemének ismerete is. Nem elegendő a megismerés, megértés, szükséges a megoldási javaslatok feltérképezése is, mely a múlt építészeti értékeinek, formai megjelenésének és a jelenben kezünkben lévő tudáson, technológiák kölcsönhatásán alapul.

A felülvizsgálat során a műemlék vonatkozásában fejlesztésre irányuló tervek jelennek meg, azonban az nem gátolja a műemlék védelmét. Fontos azonban, hogy a jövőben felmerülő fejlesztések a műemléki érdekek érvényesülésének figyelembevételével történjenek úgy, hogy az a művi értékeknek, és környezetüknek fejlesztését is egyaránt biztosítsa.

Továbbá fontos, hogy a műemléki értékek jókarbantartásáról, állagmegóvásáról az üzembiztonság megtartására irányuló rendtartási, tisztítási, javítási tevékenységgel a tulajdonosnak gondoskodnia kell.

BAKONYCSERNYE NAGYKÖZSÉG

TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

2022. február

Tartalom

1. Örökségvédelmi vizsgálat
 - 1.1. A település történeti leírása
 - 1.2. A település régészeti örökségének felmérése
 - 1.2.1. Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének forrásai
 - 1.2.2. Jogszabályi környezet
 - 1.2.3. Régészeti lelőhelyek
2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése
 - 2.1. A területfelhasználási változások ismertetése
 - 2.2. A változások hatásai a régészeti örökségre
3. Értékvédelmi terv (régészet)
4. Összefoglalás

ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

1.1. A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETI LEÍRÁSA

A település nevét a cserny, fekete jelentésű szláv szóból vezetik le, noha Árpád-kori szláv lakosságát igazoló bizonyítékkal nem rendelkezünk. Írott forrásból elsőként 1341-ből ismerjük Csernyét. 1488-ban Bátorkő várának tartozéka, majd szerepelt az 1535. évi adóösszeírásban is. A mai Bakonycsernye területére esett még Pacmán, Dolosd, Gyón, Sikátor, Erdőinota és Tinnye vagy Tényő (Heiczinger–Lencsés 1979, 179–180).

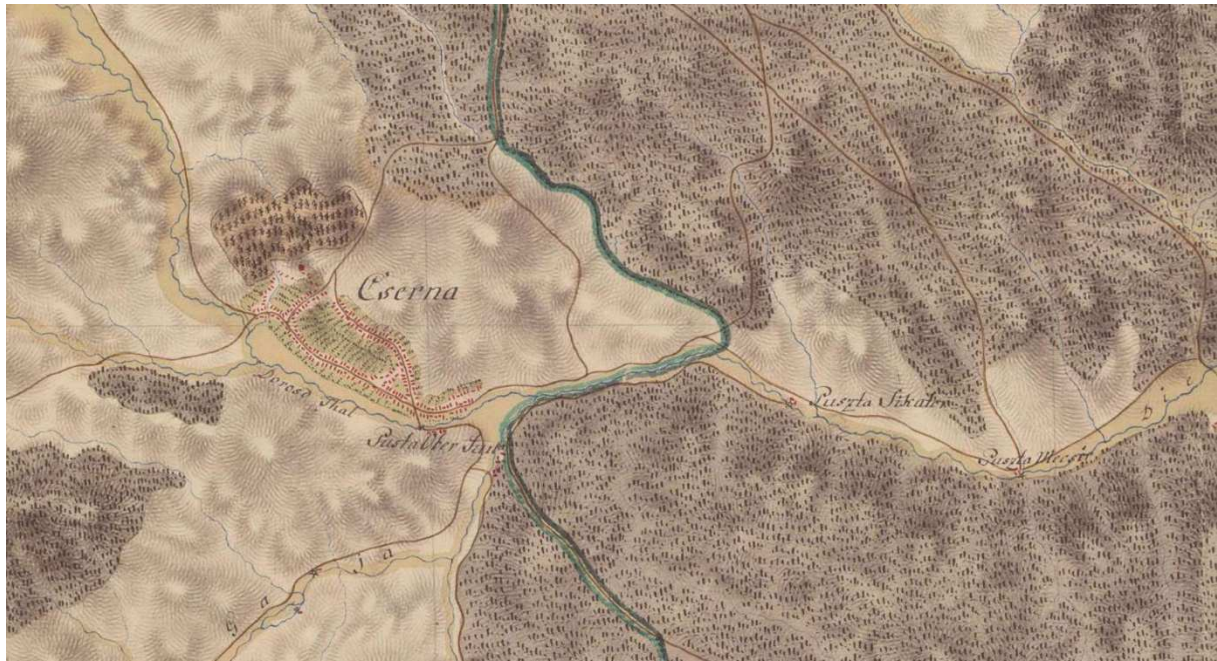
Viszonylag rövid ideig a Pacmán-dombon állt pacmáni Kiss Tamás kastélya a 15. században, amelyet a Palotáról érkező Újlaki Lőrinc a seregeivel megostromolt és lerontatott. A középkori Pacmán falunak – 1716-ban már elpusztult – halastava is volt, amelynek helyét Rómer Flóris az 1850-es években fedezte fel (1. ábra): „a domb alatt fekvő malom közelében egy ma már kiapadt halastó nyomai láthatók” (Hári 2012, 32).

1. ábra: A Pacmán-domb alatt fekvő Öreg malom, amelynek közelében Rómer Flóris azonosította a kiapadt halastó nyomait (második katonai felmérés)

Dolosd legkorábbi említését 1082-ből ismerjük. A 15. században már Bátorkő várához tartozóként említik. Gyón ugyancsak Bátorkő várához tartozó templomos faluként jelenik meg a forrásokban 1488-tól. Sikátor neve 1390-től fordult elő, mint kisenemesek és jobbágyok lakhelye. Egy 1690 körüli összeírásban Palota várához tartozó pusztaként említik. 1786-ban már öt jobbágycsalád lakta, akik az isztiméri plébániához tartoztak. Sikátor pusztaként szerepel az első katonai felmérés térképén is (2. ábra). Tinnyét (Tényőt) 1347-ben Bátorkő várához tartozó faluként említik Csernye és Erdőinota között. Erdőinota először 1341-ben fordult elő a forrásokban, 1543-ban 8 portát talált ott az összeíró.

Bakonycsernye 1913-ban kapta Bakony előnevét, addig Csernye néven szerepelt. Fejér megye móri járásához csak 1956-ban csatolták, előtte Veszprém megyéhez tartozott (Heiczinger–Lencsés 1979, 179).

2. ábra: Bakonycsérnye és környezete az első katonai felmérés (1782–1785) térképén

Felhasznált irodalom

- Hári 2012: Hári Gyula: Létesítménynevek és a régészet (adalékok és tipológia az egykori Móri járás helyneveinek tükrében). *Alba Regia. Annales Musei Stephani Regis* 41 (2012) 29–42.
- Heiczinger–Lencsés 1979: Heiczinger János – Lencsés Ferenc: Bakonycsérnye. *Fejér Megyei Történeti Évkönyv* 13 (1979) 179–241.

1.2. A TELEPÜLÉS RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGÉNEK FELMÉRÉSE

1.2.1. Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének forrásai

A régészeti munkarész a Szent István Király Múzeum munkatársai által Bakonycsérnye Nagyközség Önkormányzata megbízásából végzett terepbejárás 2022. 02. 08. napján kelt jelentésére, a közhiteles lelőhelynyilvántartásra, a Magyar Nemzeti Múzeum régészeti adatbázisára (<https://archeodatabase.hnm.hu>), a Szent István Király Múzeum adattárában Bakonycsérnye településhez fellelhető régészeti jelentésekre, dokumentációkra, továbbá szakirodalmi adatokra támaszkodik.

1.2.2. Jogszabályi környezet

A régészeti lelőhelyek a 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban: Kötv.) 11. § (2) bekezdése alapján általános védelem alatt állnak. A kulturális örökség védelme érdekében a köz- és magáncélú fejlesztéseket – így különösen a terület- és településfejlesztés, terület- és településrendezés, környezet-, természet- és tájvédelem és az ezzel kapcsolatos beruházások tervezését – e védelemmel összhangban kell elvégezni (Kötv. 3. §).

A kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, ezért megóvása mindenkinek kötelessége. Tilos a kulturális örökség elemeinek veszélyeztetése, megrongálása, megsemmisítése, meghamisítása, hamisítása (Kötv. 4. § (1)).

Örökségvédelemmel, régészeti lelőhelyek védelmével kapcsolatos alapvető jogszabályok jegyzéke:

- 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökségvédelemről (Kötv.),
- 1997. évi CXL. törvény a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről,
- 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról,
- 191/2001 (X. 18.) Korm. rendelet az örökségvédelmi bírságról,
- 439/2013 (XI. 20.) Korm. rendelet a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről.

A régészeti érintettségű területek Kötv. által meghatározott három fő típusa:

- Régészeti lelőhely

A régészeti lelőhely olyan földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatóak (Kötv. 7. § (35)). A régészeti lelőhelyeket – a fenntartható használat elvének figyelembevételével – csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak (Kötv. 9. §). A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni (Kötv. 10. § (1)). A régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük (Kötv. 10. § (2)). Az előbbiek szellemében a földmunkával járó beruházásokkal a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint el kell kerülni (Kötv. 19. § (1)). Amennyiben erre nincs mód, a régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el (Kötv. 19. § (2)). A régészeti feltárások költségeit – a mentő feltárás kivételével – annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált (Kötv. 19. § (3)).

- Fokozottan védett, vagy kiemelten védett régészeti lelőhely

A kiemelkedő történeti és kulturális jelentőségű nyilvántartott lelőhelyeket kell jogszabályban védetté nyilvánítani (Kötv. 12. §). A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni (Kötv. 13. § (3)). Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír (Kötv. 13. § (4)). A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti (Kötv. 13. § (1)).

- Régészeti érdekű terület

Régészeti érdekű területnek minősül valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető (Kötv. 7. § 29. pont). Régészeti érdekű területen fokozott figyelemmel és óvatossággal kell eljárni minden földmunkával járó beruházás esetén. Amennyiben bármilyen beruházás során régészeti emlék, lelet vagy annak tűnő tárgy kerül elő, a felfedező, a tevékenység felelős vezetője, az ingatlan tulajdonosa, az építető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet abbahagyni, majd a jegyző útján a hatóságnak azt haladéktalanul bejelenteni, amely arról haladéktalanul tájékoztatja a mentő feltárás elvégzésére jogosult intézményt (Kötv. 24. § (2)). A feltárásra jogosult intézmény köteles a mentő feltárást haladéktalanul megkezdeni, és folyamatosan – az elvárható ütemben – végezni, az előkerült régészeti leletet ideiglenesen elhelyezni (Kötv. 24. § (3)). A mentő feltárás során felmerülő költségeket a feltárásra jogosult intézmény viseli.

Az örökségvédelmi hatástanulmány

Örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Ha a településfejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni (Kötv. 85/A. § (1)). Az örökségvédelmi hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési eszközöket (Kötv. 85/A. § (2)). Az örökségvédelmi hatástanulmányt a Kötv. 85/A. §-ában meghatározott esetekben a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében, települési örökségvédelmi hatástanulmányként (a továbbiakban: települési örökségvédelmi hatástanulmány) a 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet (továbbiakban: Korm. rendelet) 14. melléklete szerinti tartalommal a Korm. rendelet (2) bekezdés a)-c) pontja alapján kell elkészíteni. Az települési örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze a 14. mellékletben meghatározott tartalmi elemek közül a régészeti örökség tárgykörével foglalkozó tartalmi elemek összessége (Korm. rendelet 83. § (3)).

A települési örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséről a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz és a településképi rendelet készíttetője köteles gondoskodni (Korm. rendelet 84. § (1)). Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosult az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő, valamint a helyi építési szabályzat kidolgozása során a gyűjtőterületén érintett régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeum, amely az újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület terepbejárását térítésmentesen, 60 feltárássra alkalmas nap alatt végzi el (Korm. rendelet 84. § (2) a)-b) pontjai). A terepbejárás a Kötv. 7. § 30. értelmező rendelkezése alapján régészeti feltárásnak minősül. A Kötv. 20. § (4) bekezdés h) pontja alapján régészeti feltárássra jogosult a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő kizárólag az örökségvédelmi hatástanulmányok készítéséhez végzett terepbejárás és műszeres lelőhely- és leletfelderítés esetén. A terepbejárás a Kötv. 7. § 41. értelmező rendelkezése alapján olyan felszínen végzett kutatás, adatgyűjtés és kiértékelő dokumentálás, amely a régészeti örökség nem ismert elemének felfedezésére vagy a régészeti lelőhely állapotának ellenőrzésére, illetve azonosítására irányul, függetlenül attól, hogy együtt jár-e a leletek összegyűjtésével vagy sem.

A Korm. rendelet 5. § (1) bekezdése szerint régészeti lelőhely központi, közhiteles nyilvántartásba vételét feltárássra jogosult intézmény vagy a hatóság, továbbá örökségvédelmi hatástanulmány készítése esetén örökségvédelmi szakértő kezdeményezheti a 2. mellékletben meghatározott adattartalmú lelőhely-bejelentő adatlap benyújtásával a nyilvántartást vezető hatóságnál.

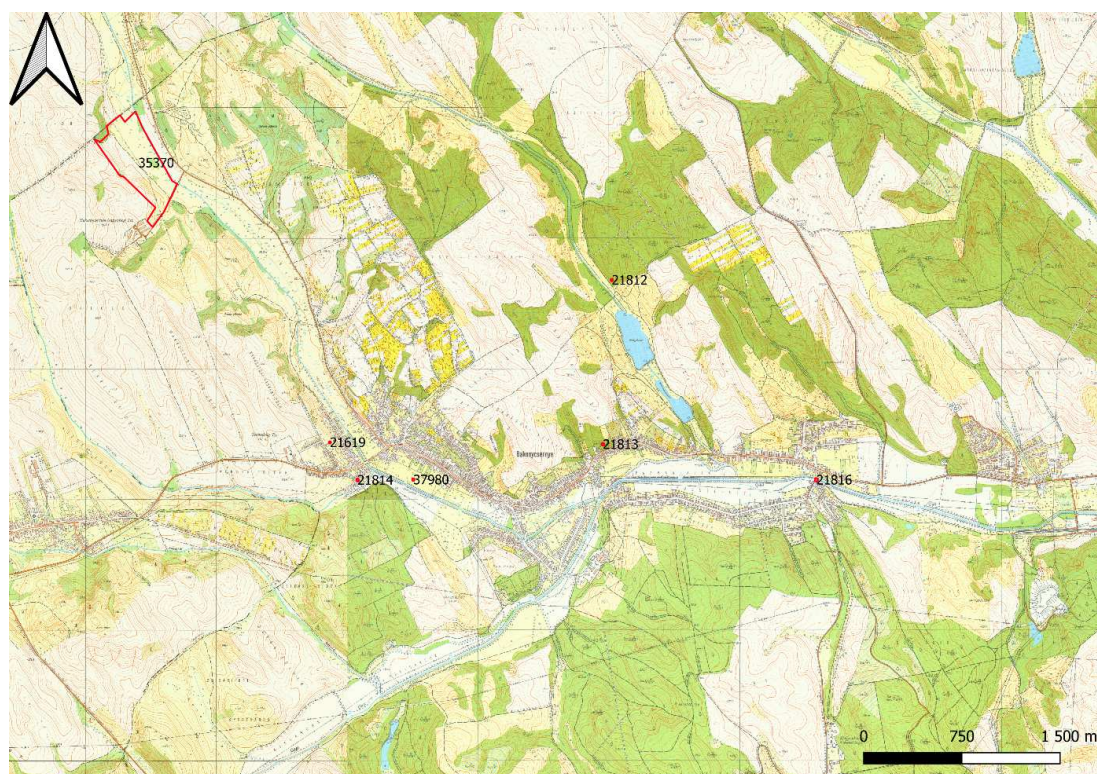
1.2.3. Régészeti lelőhelyek

Bakonycsérnye közigazgatási területén 9 nyilvántartott régészeti lelőhely található (1. táblázat, 3. ábra), amelyek *ex lege* általános védettség alatt állnak. Ezek közül egy sem fokozottan vagy kiemelten védett státuszú.

<i>Lelőhely azonosító</i>	<i>Lelőhely neve</i>	<i>Lelőhely jellege</i>	<i>Lelőhely kora</i>	<i>Helyrajzszámok</i>
21619	Kun B. utca	település általában temető temető	Árpád-kor vaskor avar kor	60, 61, 62/1
21812	Baláta-dűlő	temető	lengyeli kultúra	213
21813	Pacmány-domb	település általában	középkor	554/2
21814	Szabadság telep	sír	ismeretlen kor	1720, 1525, 1543, 1524/1, 1721/2, 1526
21816	Sikátor-pusztá	szórványtelep szórványtelep	bronzkor kelta	1019/4, 0257
37980	Súri-patak, Gajaberek	telep általában telep általában telep általában temető általában	vaskor-kora vaskor népvándorláskor középkor avar kor	1765/12, 0487/8, 1765/11
35370	Súri-patak partja	szórványtelep szórványtelep szórványtelep	népvándorláskor középkor őskor	021/5
94713	Dolosd	telep temető templom	középkor középkor középkor	0409/4
96359	Kender-földek	telep	bronzkor	03

1. táblázat: A közhiteles nyilvántartás szerint Bakonycsernye közigazgatási területére kiterjedő régészeti lelőhelyek adatai

3. ábra: A régészeti lelőhelyek közhiteles nyilvántartás szerinti kiterjedése Bakonycsernyén

Bakonycsérnye közigazgatási területén található egy olyan nyilvántartott régészeti lelőhely, amelynek a kora ismeretlen: egy melléklet nélküli csontvázas sír került elő a Szabadság telepen, Szuhács Pál telkén (SZIKM Ad. 5194/88). A közhiteles nyilvántartásban korábban igen kisméretűnek ábrázolták a lelőhelyet (azonosítószáma: 21814). Amennyiben nem magányos sírről, hanem temetőről van szó, úgy indokolt a lelőhely kiterjedésének jelentős növelése, amire javaslatot tettünk a nyilvántartást vezető hatóság felé. A későbbiekben így nagyobb eséllyel menthető meg a pusztulástól újabb, esetlegesen előkerülő sírok.

Őskor (Krisztus születése előtti évezredek)

Bakonycsérnye legkorábbi ismert régészeti leletei a neolitikum (újkőkor) idejére tehetőek. Az 1980-as években váratlanul előkerülő baláta-dűlői neolitikus temetőhöz tartozó leletek bejelentése Hegyvári László helyi lakos érdeme. A baláta-dűlői (azonosítója: 21812) neolitikus telepen és temetőben 1985-ben (Jungbert 1990a, 215) és 1986-ban (Jungbert 1990b, 217) folytattak ásásokat. A gazdag mellékletű sírok közül kiemelkedő a 2. sír, amelyben egy női idol is rejtett (SZIKM Ad. ltsz. 2948/88). Az idolk (agyagszobrocskák) házi szentélyek tartozékai lehettek és a kor vallási életében játszhattak szerepet. A lelőhely aránytalanul kisméretű poligonnal szerepelt a nyilvántartásban, ezért a domborzati viszonyok figyelembevételével gondoskodtunk a poligon méretének a növeléséről, a még esetlegesen föld alatt rejtő sírok védelme érdekében. Jungbert Béla tudósít róla, hogy a szomszédos dombvidéken terepbejárás során sikerült telepre utaló nyomokat azonosítani, ez a lelőhely azonban a közhiteles nyilvántartásból hiányzik, pontos elhelyezkedéséről nincs információnk (Jungbert 1985, 13).

A Kender-földek néven (azonosítója: 96359) nyilvántartott lelőhelyet Lencsés Zsuzsanna örökségvédelmi felügyelő azonosította 2018-ban, a helyszíni szemlén gyűjtött nagy mennyiségű bronzkori kerámiatöredék alapján. A hatástanulmány készítésekor a lelőhely téradat nélkül szerepelt a közhiteles nyilvántartásban, ezért a 2018-as helyszíni szemle jelentése alapján gondoskodtunk a téradat megküldéséről a nyilvántartást vezető hatóságnak.

1967-ben az akkori Lenin utcából (ma: Arany János u.) nyíló, még név nélküli utca (véltetően a mai Táncsics u.) második (Nozsár Mihály tulajdonában álló) telkén építkezés közben késő bronzkori edények kerültek elő. A múzeumból a helyszínre kiszálló Bánki Zsuzsa régésznek egy urnát sikerült feltárnia (SZIKM Ad. 721). A leletek a késő bronzkori urnamezős kultúra fiatalabb, úgynevezett váli csoportjába sorolhatók. A lelőhely korábban 21811-es azonosítóval téradat nélkül szerepelt a közhiteles nyilvántartásban, ezért valamikor 2016–2018 között archiválták. A Szent István Király Múzeumban adattárában fellelhető dokumentáció alapján sikerült lokalizálni és téradattal ellátni, így gondoskodtunk a bejelentéséről.

Sikátor pusztán (azonosítója: 21816), a Gaja patakon, új betonhíd alapozásakor – állítólag hat méter mélyről – bronzkori és késő vaskori (kelta) cseréptöredékek, valamint további őskori régészeti leletek láttak napvilágot (Kralovánszky 1965a, 204).

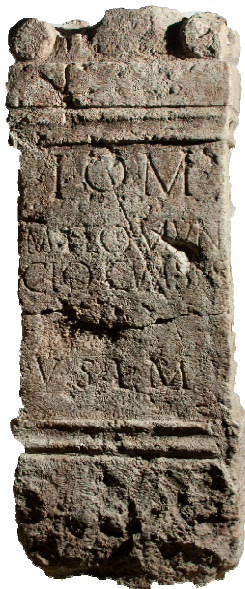
A Kun B. utcai (azonosítója: 21619) avar kori temető területén 1976–1977-ben kora vaskori urnasírok is előkerültek (Jungbert 1980, 364) (4. ábra).

4. ábra: Kora vaskori edény Antoni Judit 1976-os ásatásából (Kun B. utca)

Római kor (Kr. u. 1–4. század)

A Szent István Király Múzeumban őriznek egy Bakonycsernyéről származó, Iuppiternek szentelt Kr. u. 2. századi oltárt (5. ábra). Az oltárt úgy szántották ki és 1987-ben Jungbert Béla szállította be a múzeumba a Lenin u. (ma: Arany János u.) 16. számú ingatlan kertjéből (SZIKM Ad. ltsz. 5558/88). Nyilvántartott római kori lelőhelyet Bakonycsernye területéről nem ismerünk.

5. ábra: Római kori Iuppiter oltár Bakonycsernyéről

Népvándorláskor (5–9. század)

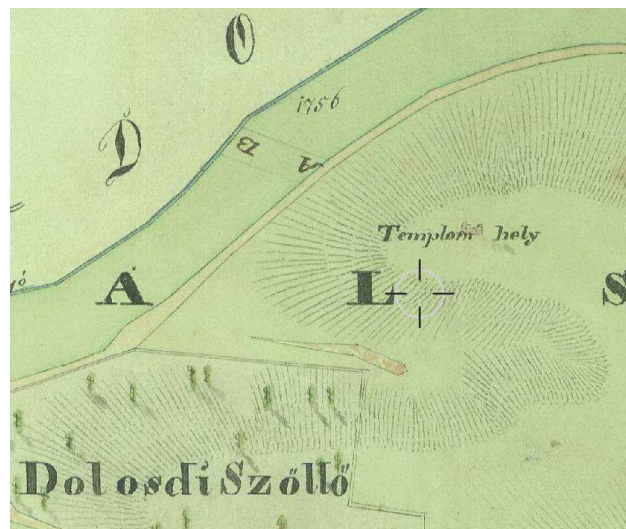
A Kun Béla utcai (ma: Kert u.) avar kori temető (azonosítója: 21619) a nyugatról keletre csordogáló Gaja-patak mellett terült el egy löszdombon. 1975–1976 folyamán Antoni Judit és Fülöp Gyula tárta fel az azóta közöletlen 226 sírt. A sírok leírásai és a temetőterkép sajnos hiányoznak a Szent István Király Múzeum Adattárából, csak a leletanyag lelhető fel. A temetőt az eddig feltárt temetőrészlet alapján a 7. század második felétől a 9. századig, tehát a közép és késő avar korban használták (Fülöp 1977, Szücsi 2017, 176). A közhiteles nyilvántartásban aránytalanul kisméretű poligonnal szerepelt a lelőhely. Tekintettel arra, hogy Fülöp Gyula körülbelül 1000 sírt feltételezett a területen (Fülöp 1977, 7), indokolt volt a lelőhely-poligon méretének megnövelése, amiről a hatástanulmány írásával párhuzamosan gondoskodtunk. Konkrét adatok hiányában a megnövelt poligon elkészítésekor a domborzati viszonyokat vettük figyelembe. A temetőhöz tartozó telep elhelyezkedése ismeretlen.

A Sári-patak, Gaja-berek néven, 37980 azonosítóval nyilvántartott lelőhely adatainál is szerepel avar kori temető és népvándorlás kori telep, ám ezek létezését bizonyító semmilyen konkrét dokumentáció sem lelhető fel a múzeum adattárában vagy a szakirodalomban.

Középkor

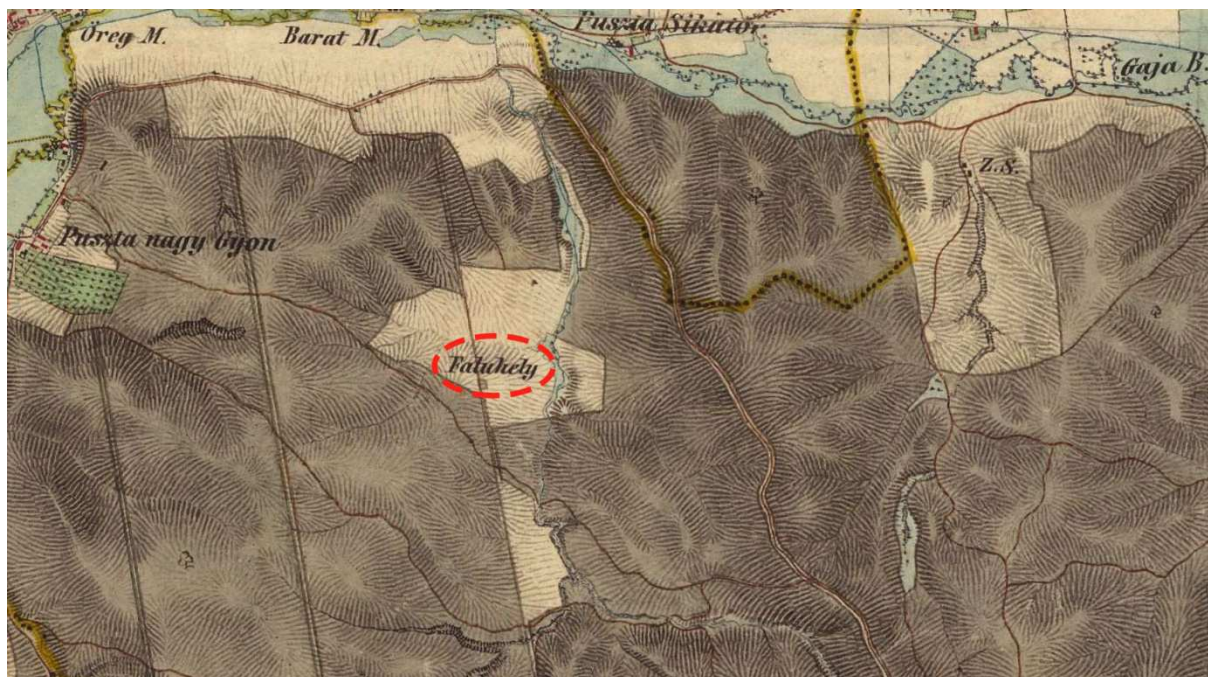
A Kun Béla utcai avar kori temetőben 1976-ben egy Árpád-kori kemencés házat is feltártak (Antoni 1978, 366).

A szakirodalomból ismert dolosdi középkori templom helyét helyszíni szemléje során Lencsés Zsuzsanna örökségvédelmi felügyelő azonosította 2018-ban, ezt követően került be lelőhelyként a közhiteles nyilvántartásba (azonosítója: 94713). A lelőhely pontos lehatárolásához további kutatás szükséges. Dolosd templomát 1424-ben említik először. Egy 17. század végi Várpalota tartozékait összeíró jelentés pedig már elpusztult templomát említi. A templom helyét egy 1846-os bakonycsérnyei birtoktérkép jelöli (Stibrányi 2015, II. 13–14) (6. ábra).

6. ábra: A dolosdi templom jelölése egy 1846-os bakonycsérnyei birtoktérképen (Stibrányi 2015, II. 14, 2. ábra)

Kralovánszky Alán írt róla, hogy 1960 tavaszán a Bakonycsérnyéhez tartozó Ubald pusztán földmunka alkalmával kerámiatöredékek és egy bronzcsat láttak napvilágot, amelyek a 14–15. századra keltezhetők. A régészeti leletek Cseh Győző bodajki helytörténész jóvoltából kerültek az István Király Múzeumba (Kralovánszky 1965b, 238). A helyszín összefüggésbe hozható a középkori Gyón nevű templomos hellyel, melynek első említése 1438-ból ismert, mint Bátorkö várához tartozó templomos falu. 1484-ben a veszprémi vikárius levélben említette meg a Gywn-i plébánost. Stibrányi Máté Fejér megyei templomos helyekkel foglalkozó doktorijában összegyűjtött adatok alapján egy 17. század végi, várpalotai birtokokat összeíró jelentés a romos templomát említi (Stibrányi 2015, II. 14). A település történetét monografikusan megíró Heiczinger János szerint 1711-ben még látszódtak a gyóni templom romjai. A 19. századi második katonai felmérés térképén Kisgyóntól északnyugatra ábrázolnak egy „Faluhely” feliratot, ami azonos lehet az egykori középkori településsel és templomával (7. ábra). 2018-as helyszíni szemléje során Lencsés Zsuzsanna örökségvédelmi felügyelő azonosította és jelentette be a nyilvántartást vezető hatóság felé a gyóni középkori templom és falu helyét (FE-08/ÉPÍT/2818-1/2018 számú jelentés), ám az a hatástanulmány készülésének idején még nem került be a közhiteles nyilvántartásba.

7. ábra: A második katonai felmérés (1819–1869) térképén szereplő Faluhely felirat

Középkori település nyomait rejt a Pacmány-domb (a lelőhely azonosítószáma: 21813) vagy másnéven Kastélydomb. F. Petres Éva adattári feljegyzése alapján a műút mentén húzódó magas partfalba vésett pincék között vastag paticsos és átégett rétegek láthatók, amelyek szerinte valószínűleg középkori település nyomai (SZIKM Ad. Itsz. 5194/88). Maga a domb egy 30-35 méter átmérőjű vízszintes plató, amelynek három oldala igen meredek. Déli oldalán elmosódott földsánc vagy falnyomok észlelhetők. Terei György 1997-es terepbejárását követően tisztázta, hogy a Kastélydomb és a Pacmány-domb ugyanazt a területet jelöli. Az írott források szerint 1460 körül Pacmáni (Kis) Tamás építette a pacmáni castellumot. Nem sokáig állt azonban, mert Újlaki Lőrinc 1484-ben megostromolta és lerombolta. Utolsó említése 1537-ből való (Terei *et al.*, 2011, 27–28). A lelőhely a közhiteles nyilvántartásban aránytalanul kisméretű poligonon szerepelt, ezért a felmérési rajz és a domborzati viszonyok figyelembevételével gondoskodtunk a kiterjedésének a valósághoz vélhetően közelebb álló nagyobbításáról.

A hatástanulmányhoz folytatott adatgyűjtés eredményeképpen módosított kiterjedésű lelőhelyek felsorolása

Kun B. utca (21619)

A közhiteles nyilvántartásban aránytalanul kisméretű poligonon szerepelt a lelőhely. Tekintettel arra, hogy Fülöp Gyula körülbelül 1000 sírt feltételezett a területen (Fülöp 1977, 7), indokolt volt a lelőhely-poligon méretének megnövelése. Konkrét adatok hiányában a megnövelt poligon elkészítésekor a domborzati viszonyokat vettük figyelembe (8. ábra).

Nozsár Mihály telke (21811)

A lelőhely korábban 21811-es azonosítóval téradat nélkül szerepelt a közhiteles nyilvántartásban, ezért valamikor 2016–2018 között archiválták. A Szent István Király Múzeumban adattárában fellelhető dokumentáció alapján sikerült lokalizálni és téradattal ellátni, így gondoskodtunk a téradattal történő bejelentéséről.

Baláta-dűlő (21812)

A lelőhely aránytalanul kisméretű poligonnal szerepelt a nyilvántartásban, ezért a domborzati viszonyok figyelembevételével gondoskodtunk a poligon méretének a növeléséről, a még esetlegesen föld alatt rejtőző sírok védelme érdekében.

Pacmány-domb (21813)

A lelőhely a közhiteles nyilvántartásban aránytalanul kisméretű poligonnal szerepelt, ezért a felmérési rajz és a domborzati viszonyok figyelembevételével gondoskodtunk a kiterjedésének a valósághoz vélhetően közelebb álló nagyobbításáról.

Szabadság-telep (21814)

A közhiteles nyilvántartásban korábban igen kisméretűnek ábrázolták a lelőhelyet. Indokoltnak tűnt a lelőhely kiterjedésének jelentős növelése, mert jelentős esélye van, hogy nem magányos sírról, hanem temetőről van szó.

Dolosd (94713)

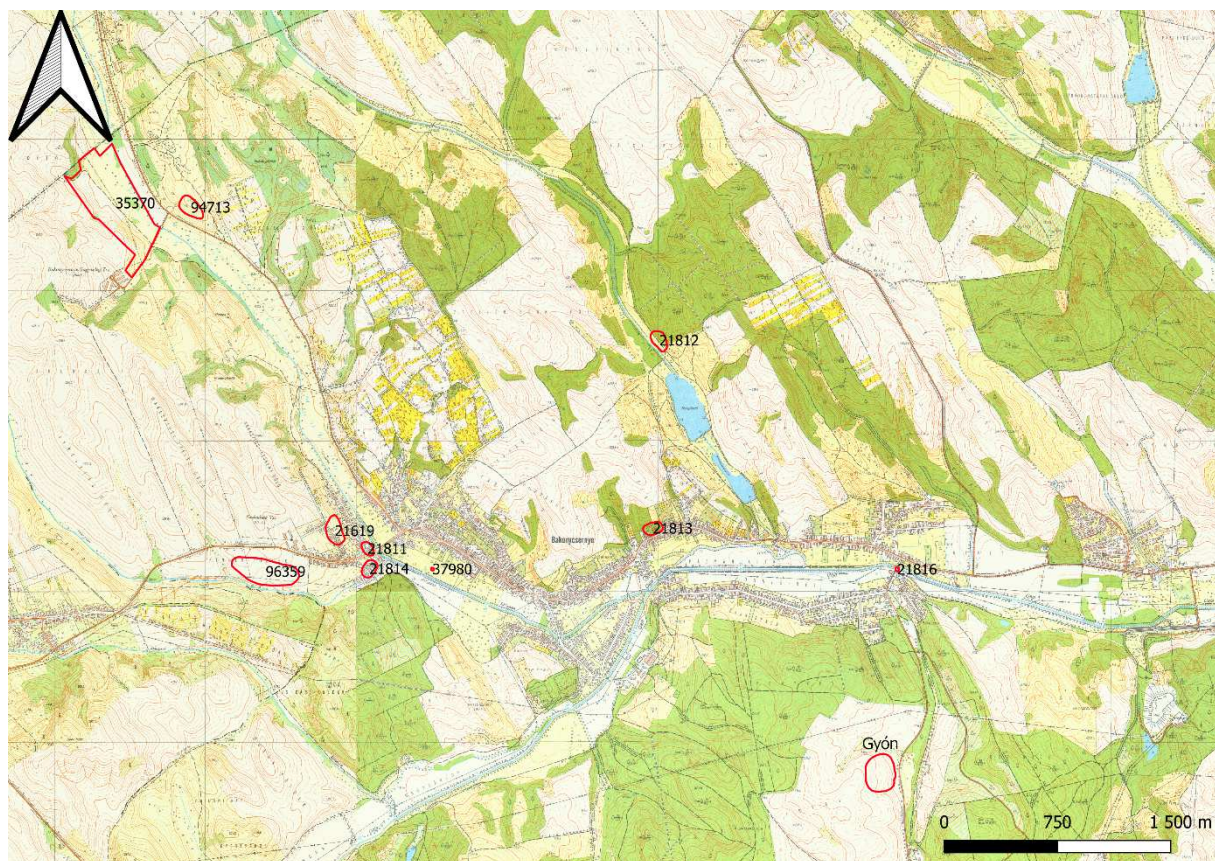
A szakirodalomból ismert dolosdi középkori templom helyét helyszíni szemléje során Lencsés Zsuzsanna örökségvédelmi felügyelő azonosította 2018-ban, ezt követően került be lelőhelyként a közhiteles nyilvántartásba, azonban téradat nélkül. A jelentése alapján gondoskodtunk a poligon megküldéséről a nyilvántartást vezető hatóság felé.

Kender-földek (96359)

A lelőhelyet Lencsés Zsuzsanna örökségvédelmi felügyelő 2018. január 29-én folytatott helyszíni szemlájén azonosította, majd 2020. július 23. napján kelt ügyiratban jelentette be a nyilvántartást vezető hatóság felé. A lelőhely bekerült a közhiteles nyilvántartásba, azonban téradat nélkül. A jelentése alapján gondoskodtunk

Gyón („új” lelőhely)

2018-as helyszíni szemléje során Lencsés Zsuzsanna örökségvédelmi felügyelő azonosította és jelentette be a nyilvántartást vezető hatóság felé a gyóni középkori templom és falu helyét (FE-08/ÉPÍT/2818-1/2018 számú jelentés), ám az a hatástanulmány készülése idején még nem került be a közhiteles nyilvántartásba. 2022. január 14. napján ismételt megküldte a Fejér Megyei Kormányhivatal a nyilvántartást vezető hatóság felé a lelőhely bejelentésére vonatkozó iratanyagot (FE-OVED099-1/2022), így ennek a lelőhelynek a bejelentését nem ismételtük meg.

8. ábra: A régészeti lelőhelyek adattári és szakirodalmi adatok alapján módosított kiterjedése (nyilvántartásba vétel alatt álló poligonok)

Felhasznált irodalom

- Antoni 1978: Antoni Judit: Régészeti kutatások. *Alba Regia. Annales Musei Stephani Regis* 17 (1978) 364–366.
- Fülöp 1977: *A bakonycsérnyei avarkori temető*. Székesfehérvár 1977.
- Jungbert 1980: Jungbert Béla: Régészeti kutatások. *Alba Regia. Annales Musei Stephani Regis* 18 (1980) 364–366.
- Jungbert 1985: Jungbert Béla: A bakonycsérnyei Vénusz. *Fejér Megyei Hírlap* 41/157 (1985) 13.
- Jungbert 1990a: Jungbert Béla: Bakonycsérnye. *Alba Regia. Annales Musei Stephani Regis* 24 (1990) 215.
- Jungbert 1990b: Jungbert Béla: Bakonycsérnye-Balátai dűlő. *Alba Regia. Annales Musei Stephani Regis* 24 (1990) 217.
- Kralovánszky 1965a: Kralovánszky Alán: Óskori leletek Bakonycsérnye-Sikátor pusztán. *Alba Regia. Annales Musei Stephani Regis* 4–5 (1965) 204.
- Kralovánszky 1965b: Kralovánszky Alán: A Bakonycsérnye-Ubald pusztai középkori leletekről. *Alba Regia. Annales Musei Stephani Regis* 4–5 (1965) 238.
- Stibrányi 2015: Stibrányi Máté: Fejér megye középkori templomos helyei. Doktori disszertáció, ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola, Budapest 2015.
- Szücsi 2017: Szücsi Frigyes: Mezőföld a 9. század küszöbén. In: Türk A. (szerk.): *Hadak Útján XXIV. A népvándorláskor fiatal kutatóinak XXIV. konferenciája. Esztergom, 2014. november 4–6.*, Budapest – Esztergom 2017, II. 175–202.

Terei *et al.* 2011: Terei György – Nováki Gyula – Mráv Zsolt – Feld István – Sárközy Sebestyén: *Fejér megye várai az őskortól a kuruc korig*. Budapest 2011.

2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGRE

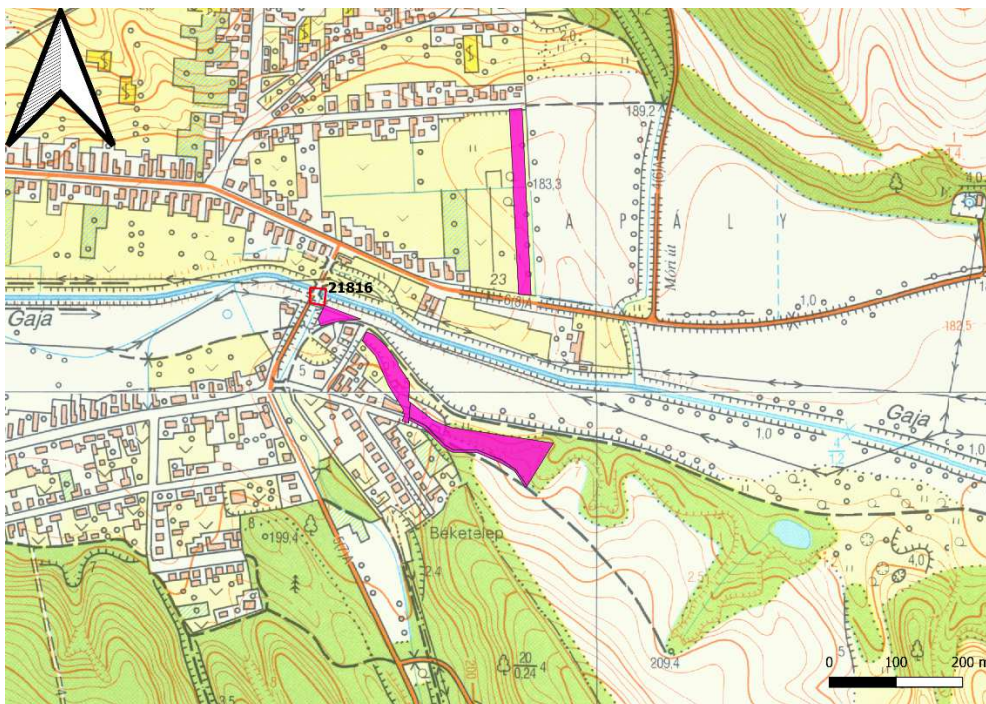
2.1. A területfelhasználási változások ismertetése

1. Az Erdősor és a Gaja-patak közötti területen gazdasági terület kijelölés és lakóterület kijelölés. Erdő és közlekedési területből mezőgazdasági terület lesz a 0259/21 és 0268-9/1 hrsz-ú telephely területe. (A meglévő 1025 hrsz-ú telephelyen jelenleg is gazdasági tevékenység folyik. A 1019/5 hrsz-ú belterületi ingatlan falusias lakó besorolású lesz. A 0243/8 hrsz-ú telek gazdasági helyett falusias lakóterület lesz.)
2. A Rózsa utca és a Sári-patak melletti területen kereskedelmi szolgáltató terület kijelölés. (A területen jelenleg is egy szállítással foglalkozó vállalkozás telephelye található.)
3. A benzinkút ingatlana falusias lakóterületből kereskedelmi szolgáltató gazdasági területfelhasználásba kerülnek. (Az üzemanyagtöltő jelenleg is ezen az ingatlanon üzemel, a tényleges hasznosítás indokolja a területfelhasználás módosítást.)
4. A Rákóczi utcában a Bercsényi utca környékén és a községháza közötti területek falusias lakóterületből településközponti területfelhasználásba kerülnek. A Sári-patak mellett egy zöldterület is létesül. (Az önkormányzat a területen olyan fejlesztéseket kíván végezni, melyek a településközponti területfelhasználás kijelölését indokolják. A Sári-patak melletti cca 20 m széles sávban zöldterület fejlesztés történik.)
5. Nagygyón területén gazdasági terület helyett mezőgazdasági üzemi terület kijelölés történik. (A területen mezőgazdasághoz kapcsolódó vállalkozások és állattartó telep működik.)
6. Volt TSZ központ területén a Szápári út mellett kereskedelmi szolgáltató gazdasági területből és lakóterületből különleges beépítésre szánt mezőgazdasági üzemi terület kijelölés.
7. Az általános iskola környékén kisvárosias lakó, falusias lakó és zöldterületből településközponti terület kijelölés. Új beépítésre szánt kijelölés történik.
8. A horgászto keleti oldalán kijelölt üdülő fejlesztési terület és a déli részen kijelölt különleges beépítésre nem szánt állatpark megszűnik, mindkét terület általános mezőgazdasági területfelhasználású lesz. Az Akác utca végén lakóterület kijelölés az országos ökológiai hálózattal nem érintett területen, a két tó közötti területen különleges beépítésre nem szánt horgász terület lesz a közösségi épület és környezete.
9. József Attila utca végén két belterületi ingatlan kertes mezőgazdasági területből falusias lakóterületbe kerül. Új beépítésre szánt terület kijelölés történik.
10. Táncsics utca végén mezőgazdasági területből lakóterületbe kerül egy ingatlan. Új beépítésre szánt terület kijelölés történik.
11. A dolosdi major környékén erdő területből mezőgazdasági terület kijelölés két ingatlant érintően a művelési ágnak megfelelően.
12. Volt szemétkerakó területe. Jásd önkormányzat tulajdonában levő 0467/6 és a 0467/7 hrsz-ú ingatlanok közzölési erdő területbe kerülnek.

13. Útterület szűnik meg és kerül át mezőgazdasági területbe a 0383 hrsz-ú ingatlanon. A területet útként már nem használják.
14. Mezőgazdasági területből erdőterület kijelölés a művelési ágnek megfelelően.

2.2. A változások hatásai a régészeti örökségre

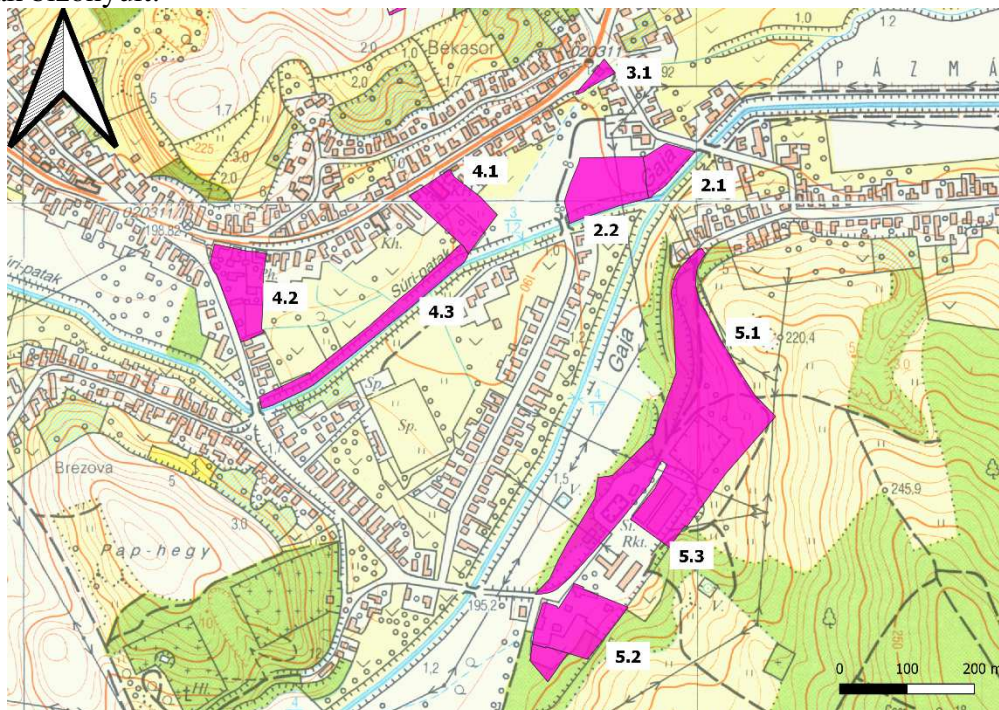
1. A 21816 azonosítóval nyilvántartásban szereplő régészeti lelőhely poligonja közvetlenül az 1.4. jelzetű változással érintett terület mellett található. A régészeti lelőhelyhez szórványleletek kötődnek. A hatástanulmányhoz végzett terepbejárás során újabb régészeti leletek nem kerültek elő, azonban az észlelés körülményei nem voltak ideálisak (részben behavazott és fagyott föld). Az 1. számú változással érintett területek régészeti érdekűnek tekintendők a Gaja közvetlen közelsége miatt (9. ábra).

9. ábra: Az 1. számú változással érintett területek (lila színnel) és a 21816 azonosítójú nyilvántartott lelőhely (vörös kontúrvonallal) elhelyezkedése

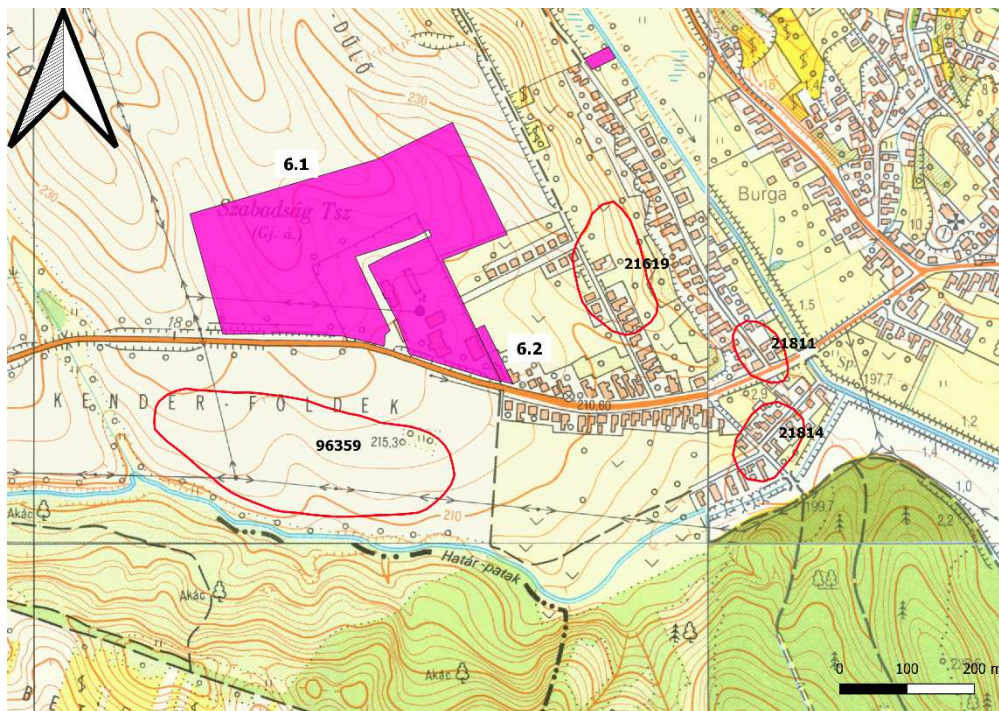
2. A Rózsa utca és Sári-patak melletti területen nem áll rendelkezésünkre konkrét adat régészeti érintettségére (terepebejárásra alkalmatlannak bizonyult a terület), a terület azonban régészeti érdekűnek tekintendő a vízfolyás miatt (10. ábra). A változás a régészeti örökségre nézve nem jelent nagyobb veszélyt a jelenlegi felhasználásnál, tekintettel arra, hogy a területen jelenleg is egy szállítással foglalkozó vállalkozás telephelye található.
3. A falusias lakóterületből kijelölésre kerülő kereskedelmi szolgáltató gazdasági terület régészeti érdekű terület a Gaja-, illetve Sári-patak közelsége miatt (10. ábra). A változás a régészeti örökségre nézve nem jelent nagyobb veszélyt a jelenlegi felhasználásnál (beépítésre szánt területből ugyancsak beépítésre szánt terület lesz). A terület terepbejárásra alkalmatlannak bizonyult.
4. A Rákóczi utcában a Bercsényi utca környékén változással érintett terület régészeti érdekűnek minősül a Sári-patak közelsége miatt (10. ábra). A falusias lakóterületből településközponti területfelhasználás nem jelent a jelenleginél nagyobb veszélyt a régészeti örökségre nézve (beépítésre szánt területből beépítésre szánt terület). A terület terepbejárásra alkalmatlannak bizonyult.

5. Nagygyón területfelhasználási változással érintett része régészeti érdekűnek tekintendő a Gaja-patak közelsége miatt (10. ábra). A gazdasági terület helyett kijelölt mezőgazdasági üzemi terület azonban nem jelent a jelenleginél nagyobb veszélyt a régészeti örökségre nézve, hiszen a területen jelenleg is mezőgazdasághoz kapcsolódó vállalkozások és állattartó telep működik. A terület terepbejárásra alkalmatlannak bizonyult.

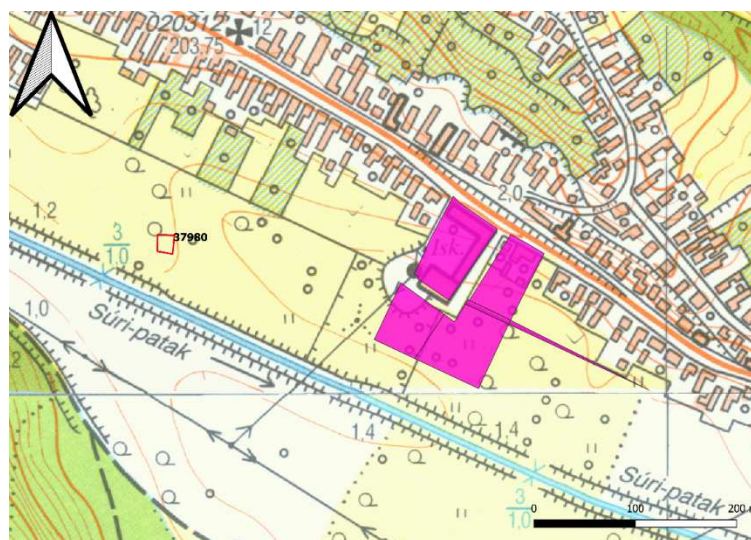
10. ábra: A 2–5. számú változással érintett területek (lila színnel) és a vízfolyások

6. A Szápári út melletti volt TSZ központ és környezete régészeti érdekű terület a Súri- és Határ-patak közelsége miatt. Közeliében kettő nyilvántartott régészeti lelőhely is fekszik: a 21619 és 96359 azonosítójú lelőhelyek (11. ábra). A kereskedelmi szolgáltató gazdasági területből és lakóterületből különleges beépítésre szánt mezőgazdasági üzemi terület kijelölés nem jelent a jelenleginél nagyobb veszélyt a régészeti örökségre. A terület terepbejárásra alkalmatlannak bizonyult.

11. ábra: A 6. számú változással érintett területek (lila színnel), a vízfolyások és a nyilvántartott lelőhelyek

7. A 7. számú változás keretében új beépítésre szánt terület kijelölés történik. A Súra-patak mellett való elhelyezkedése miatt régészeti érdekű terület, de terepbejárásra alkalmatlannak bizonyult. Alig több mint 200 méternyire található a 37980 azonosítószámú nyilvántartott régészeti lelőhely jelenleg nyilvántartásban szereplő poligonja (12. ábra).

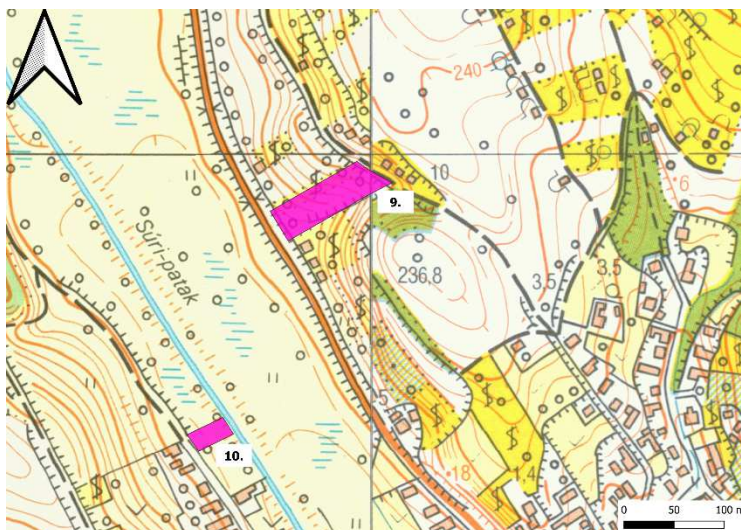
12. ábra: A 7. számú változással érintett területek (lila színnel), a Súra-patak és a 37980 azonosítóval nyilvántartott lelőhely (vörös kontúrvonallal)

8. A Horgásztó körül elterülő 8. számú változással érintett területek régészeti érdekűnek tekintendők, mert a Fekete-berki-vízfolyás medre a szabályozások előtt is itt húzódott. A régészeti örökséget a változás ennek ellenére nem veszélyezteti, mert beépítésre nem szánt terület marad. Terepbejárásra alkalmatlannak bizonyult.

9. A 9. számú változás keretében új beépítésre szánt terület kijelölés történik (József Attila utca végén két belterületi ingatlan). A terület terepbejárásra alkalmatlannak bizonyult. Régészeti érdekű területnek

tekintendő a Súri-patak közelsége miatt (13. ábra). A régészeti örökség nem veszélyeztetett, amennyiben későbbi földmunkáknál esetlegesen előkerülő régészeti leletek vagy objektumok esetén az értékvédelmi tervben foglaltak szerint járnak el.

10. A Táncsics utca végén kijelölt új beépítésre szánt terület régészeti érdekűnek tekintendő a Súri-patak mellett való elhelyezkedése miatt (13. ábra). A terület terepbejárásra alkalmatlannak bizonyult. A régészeti örökség nem veszélyeztetett, amennyiben későbbi földmunkáknál esetlegesen előkerülő régészeti leletek vagy objektumok esetén az értékvédelmi tervben foglaltak szerint járnak el.

13. ábra: A 9–10. számú változásokkal érintett új beépítésre szánt területek elhelyezkedése

11. A dolosdi major környékén erdő területből mezőgazdasági terület kijelölés a régészeti örökséget nem veszélyezteti, egyrészt mert beépítésre nem szánt terület marad, másrészt mert régészeti érintettségére a területen nem áll rendelkezésünkre adat.

12. A 0467/6 és a 0467/7 hrsz-ú ingatlanok közjóléti erdő területbe kerülése a régészeti örökségre nézve veszélyt nem jelent, mert a volt személtlerakó területe és egyúttal beépítésre nem szánt terület. Környezete ettől függetlenül régészeti érdekű terület, mert vízfolyások „gyűrűjében” helyezkedik el.

13. A 0383 hrsz-ú ingatlanon megszüntetésre és mezőgazdasági területbe sorolásra kerülő útterület régészeti érdekűnek tekintendő, mert a Gaja mellett, azzal párhuzamosan fut. A változás ettől függetlenül – a rendelkezésünkre álló adatok alapján – a régészeti örökséget nem veszélyezteti.

14. A mezőgazdasági területből erdőterület kijelölés a régészeti örökséget nem veszélyezteti, a terület régészeti érintettségére vonatkozó adatok nem állnak rendelkezésünkre.

3. ÉRTÉKVÉDELMI TERV (RÉGÉSZET)

Az 1–10, 12–13. számú változások régészeti érdekű területeket érintenek. Amennyiben bármilyen régészeti feltáráson kívüli földmunka során régészeti emlék, lelet vagy annak tűnő tárgya kerül elő, a felfedező, a tevékenység felelős vezetője, az ingatlan tulajdonosa, az építető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet abbahagyni, majd a jegyző útján a hatóságnak (Fejér Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály Örökségvédelmi Osztálya, cím: 8000 Székesfehérvár, Mátyás király krt. 13., tel.: 06 22 795-781) azt haladéktalanul bejelenteni, amely arról haladéktalanul tájékoztatja a mentő feltárást elvégzésére jogosult intézményt (Kötv. 24. § (2)). Az ügyintézés hatékonysága és az esetlegesen szükségessé váló mentő feltárást mielőbbi megkezdésének érdekében célszerű a mentő feltárást elvégzésére jogosult intézményt is rövidúton tájékoztatni (Szent István Király Múzeum, 8000 Székesfehérvár, Fő u. 6., tel.: 06 22 315-583, e-mail.: titkarsag@szikm.hu). A feltárást jogosult intézmény köteles a mentő feltárást haladéktalanul megkezdeni, és folyamatosan –

az elvárható ütemben – végezni, az előkerült régészeti leletet ideiglenesen elhelyezni (Kötv. 24. § (3)). A mentő feltárás során felmerülő költségeket a feltárással jogosult intézmény viseli.

A változások nyilvántartott régészeti lelőhelyet nem érintenek. Amennyiben azonban földmunkával járó építési munkálatra kerülne sor a nyilvántartott régészeti lelőhelyek területén, akkor a beruházás engedélyeztetése vagy bejelentése során a hatóság (Fejér Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály Örökségvédelmi Osztálya) is részt vesz az eljárásban és előírja a megelőző feltárás valamilyen formájának teljesítését (próbafeltárás, teljes felületű feltárás vagy régészeti megfigyelés). A megelőző feltárás költségeit annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált (Kötv. 19. § (3)).

4. ÖSSZEFOGLALÁS

Bakonycsérnye közigazgatási területén 9 nyilvántartott régészeti lelőhely található, amelyek *ex lege* általános védelem alatt állnak. Közülük egy sem kiemelten vagy fokozottan védett. A jövőben még több régészeti lelőhely előkerülése várható Bakonycsérnye közigazgatási területén, mert a vízfolyások (Gajapatak, Sári-patak, Fekete-berki-vízfolyás) környezete régészeti szempontból jórészt felderítetlen.

Az ismert lelőhelyek közül jelentőségük szempontjából kiemelnénk itt néhányat. A legkorábbi a balatondűlői újkőkori temető, ahol egy idol is napvilágot látott. A római kori élet látványos jelképe egy Iuppiter oltárkő. Az avar kor (legalább) regionális jelentőségű lelőhelye a Kert utcai (egykori Kun B. utcai) avar kori temető, amely közöletlen ugyan, de a leletanyaga alapján a közép avar kortól a 9. századig ívelő folyamatos használatot feltételezhetünk. Fontos, hogy az utóbbi években két középkori település (Gyón és Dolosd) templomának helyét, illetve maradványait is sikerült azonosítani. Régészeti örökségünk megóvása és megismertetése közös társadalmi érdekünk és kötelességünk.

A területfelhasználási változások nem érintenek nyilvántartott vagy nyilvántartásba vétel alatt álló régészeti lelőhelyet, csak régészeti érdekű területeket. Ezeknél földmunkával járó beruházásokon váratlanul előkerülő régészeti leletek vagy objektumok esetén az értékvédelmi tervben megfogalmazottak alapján kell eljárni.

NYILATKOZAT A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY ELKÉSZÍTÉSÉRE VALÓ JOGOSULTSÁGRÓL

Alulírott Szücsi Frigyes régész nyilatkozom, hogy a 439/2013. (XI.20.) Korm. rendelet 5. § (2) bekezdése szerinti előírásoknak megfelelek, valamint a 10. § szerinti szakértői nyilvántartásban szerepelek.

Okleveles régész szakképesítést igazoló okirat száma: ELTE-BTK-0144/2012

Szakértői nyilvántartási szám: 16-003

A Bakonycsernye község települési örökségvédelmi hatástanulmányának régészeti munkarészában tervezett megoldások megfelelnek az örökségvédelmi jogszabályoknak és a hatósági előírásoknak.

Bakonykúti, 2022. február 25.

dr. Szücsi Frigyes
régész, örökségvédelmi szakértő